

บทที่ 4

วิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการสอบสวนและการดำเนินคดี ความผิดฐานฟอกเงินในประเทศไทย

4.1 การสอบสวนคดีความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 5 ว่า "ผู้ใดโอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอนการได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน"

จากบทบัญญัติในมาตรา 5 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดอาญาต่างหากจากความผิดมูลฐาน ดังนั้นเมื่อมีการร้องทุกข์กล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐานในเขตท้องที่ของพนักงานสอบสวนใดแล้ว พนักงานสอบสวนหรือตำรวจแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนในความผิดมูลฐานมีหน้าที่ดำเนินการสอบสวนว่า มีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นการกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือไม่ หากปรากฏข้อเท็จจริงและมีพยานหลักฐานว่ามีการกระทำความผิดเข้าข่ายเป็นความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องดำเนินคดีอาญารฐานฟอกเงินกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อีกด้วย

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2544 ในข้อ 4 ได้กำหนดแนวทางการสอบสวนไว้ดังนี้ คือ ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐานให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในการความผิดดังกล่าว ดำเนินการสอบสวนว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดฐาน ฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน

ในความผิดฐานนั้น ๆ ด้วย หลังให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้นรับรายงานสำนักงานตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนท้องที่ใดหรือหน่วยงานใด ได้ทำการสืบสวนสอบสวนในความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งแล้ว ก็ให้ถือปฏิบัติตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

นอกจากรายงานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วเมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานอาจขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนแจ้งหรือรายงานข้อเท็จจริง เพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาก็ได้

ลักษณะคดีที่ต้องรายงานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามข้อตกลงที่ทำขึ้นตามข้อ 16 แห่งระเบียบนี้

4.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้นได้จัดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ซึ่งเป็นองค์กรที่ดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการในระดับนโยบาย และคณะกรรมการธุรกรรม ซึ่งเป็นองค์กรที่ดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการในระดับปฏิบัติการ รวมทั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงานทางด้านธุรกรรม และพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นองค์กรที่ดำเนินงานควบคุมและบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศและยับยั้งปราบปรามการฟอกเงิน โดยเฉพาะคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และคณะกรรมการธุรกรรมนั้นจะมีอำนาจหน้าที่อย่างมากในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายอันอาจจะเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้น ได้ถูกจัดให้มีการดำเนินงานในรูปแบบ "คณะกรรมการ" เพื่อความรอบคอบและประสิทธิภาพในการดำเนินงานบังคับใช้กฎหมาย คณะกรรมการฯ ทั้งสององค์กรนี้จะมีความสัมพันธ์ในการตรวจสอบควบคุมและถ่วงดุลการใช้อำนาจที่กันอย่างใด คงจะต้องพิจารณาเปรียบเทียบถึงลักษณะของโครงสร้างของคณะกรรมการฯ วาระในการดำรงตำแหน่งของกรรมการฯ และการพ้นตำแหน่งของคณะกรรมการฯ อันจะช่วยในการวิเคราะห์ถึงความเข้าใจในความสัมพันธ์และประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามอำนาจที่มีอยู่ในกฎหมายของคณะ

กรรมการทั้งสองได้เป็นอย่างดีภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (Anti-Money Laundering Office) หรือสำนักงาน ปปง. (AMLO) เป็นหน่วยงานกลางในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยทำหน้าที่เป็นฝ่ายธุรการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน(ปปง.) ซึ่งทำหน้าที่ในการกำกับดูแลนโยบายและวางมาตรการระดับประเทศ (Decision Making Body)¹ รวมทั้งเป็นฝ่ายธุรการของคณะกรรมการธุรกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับปฏิบัติการอันเป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งมีหน้าที่ปฏิบัติภารกิจอื่นๆในลักษณะเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้² จากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้สำนักงาน ปปง. มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

อำนาจหน้าที่โดยทั่วไป³

1. ดำเนินให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน(ปปง.) และคณะกรรมการธุรกรรม และปฏิบัติงานธุรการอื่น
2. รับรายงานการทำธุรกรรมที่ส่งให้โดยผู้มีหน้าที่และแจ้งตอบการรับรายงาน
3. เก็บรวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษา และวิเคราะห์รายงานและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม
4. เก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ.2542
5. จัดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ การให้การศึกษา และฝึกอบรมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ. 2542 หรือช่วยเหลือสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการจัดโครงการดังกล่าว

¹ สุพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน, หน้า 83.

² วิชัย ดันติกุลานันท์, คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 145.

³ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2542, มาตรา 3.

6. ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) คณะกรรมการธุรกรรม และคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) แต่งตั้ง

7. ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่กฎหมายอื่นมอบหมาย หรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

อำนาจหน้าที่อื่นๆ

นอกจากอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) จะมีดังกล่าวข้างต้นแล้ว สำนักงานนี้ยังจะต้องมีหน้าที่ในการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี⁴ โดยในรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีอย่างน้อยให้มีสาระสำคัญ ดังนี้⁵

1. รายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
2. ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงาน
3. รายงานข้อเท็จจริงหรือข้อสังเกตจากการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะ

โดยเมื่อคณะรัฐมนตรีได้พิจารณารายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) เสนอรายงานมาแล้ว ก็จะต้องตั้งข้อสังเกตและจัดเสนอพร้อมรายงานประจำปีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต่อไป

อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ ปปง.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) นั้นมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบาย และวางกฎเกณฑ์ (Regulator) รวมทั้งติดตามกำกับดูแลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตามอำนาจและหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกัน

⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 47

⁵ นิกร เกริกกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมาย และแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ : Translators-at-Law.com, 2543). หน้า 186.

และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ อำนาจหน้าที่โดยทั่วไป และ อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ ซึ่งเป็นทั้งอำนาจและเป็นหน้าที่ในตัว คือมีอำนาจหน้าที่บริหารเพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเรียบร้อยตามความมุ่งหมาย รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย ดังนี้

ก. อำนาจหน้าที่โดยทั่วไป

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้ระบุอำนาจหน้าที่ทั่วไปของคณะกรรมการ ปปง. ไว้ดังนี้⁶

1. เสนอมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อคณะรัฐมนตรี
2. พิจารณาให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
3. วางระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์และการประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามมาตรา 57
4. ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชน เกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
5. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
6. ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นๆ

ข. อำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน

อำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานนั้น หมายถึง อำนาจหน้าที่ภายในกรอบของการปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้⁷ ซึ่งอาจแยกพิจารณา ดังนี้

⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 25.

⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 25(6).

1. อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งอนุกรรมการ⁸ เพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) โดยขณะนี้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ได้แต่งตั้งอนุกรรมการแล้ว รวม 6 คณะ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ปปง. ในด้านต่าง ๆ

2. อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการธุรกรรม⁹

3. อำนาจในการแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการ คณะกรรมการ ปปง.¹⁰

4. มอบหมายให้คณะกรรมการธุรกรรมปฏิบัติงานอื่น¹¹

5. รับรายงานจากคณะกรรมการธุรกรรม¹²

6. มอบหมายให้สำนักงาน ปปง. ดำเนินการ/ตามมติอย่างใดอย่างหนึ่งของ คณะกรรมการ ปปง.¹³

7. อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่ดินพนักงานอัยการเห็นว่าไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งคณะกรรมการธุรกรรมสั่งยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวตามมาตรา 48 นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนให้ตกเป็นของแผ่นดิน กรณีดังกล่าวเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ต้องส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ปปง. วินิจฉัยชี้ขาดว่าจะให้อัยการยื่นคำร้องดังกล่าวหรือไม่ ทั้งนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 49 วรรคสามและวรรคสี่

8. อำนาจในการออกระเบียบในการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขานุการ ปปง. . แล้วแต่กรณีได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้¹⁴

⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 30.

⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 32.

¹⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 24 วรรคสอง.

¹¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 34(5).

¹² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 37.

¹³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 40.

¹⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 57 วรรคแรก ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543 (ฉบับที่ 1).

9. อำนาจในการออกกระเปียบการจัดการนำทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือ
 เลขาธิการ ปปง. . แล้วแต่กรณีได้มีคำสั่งหรืออายัดไว้ ออกขายทอดตลาด และการนำทรัพย์สิน
 ไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ¹⁵

10. อำนาจในการออกกระเปียบว่าด้วยการประเมินค่าเสียหาย และค่าเสื่อมราคาของ
 ทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ ปปง. แล้วแต่กรณีได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้¹⁶

เห็นได้ว่าผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการสอบสวนความผิดฐานฟอกเงิน คือ พนักงาน
 สอบสวนเท่านั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มิได้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนแต่อย่างใด อำนาจ
 หน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ในความผิดฐานฟอกเงินตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่า
 ด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.
 2542, พ.ศ 2544 มีดังนี้

1. รับรายงานการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน

ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษหรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐาน
 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในความผิด
 ดังกล่าว ดำเนินการสืบสวนสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดฐานฟอก
 เงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีกระ
 ทำความผิดฐานฟอกเงินฐานใดฐานหนึ่งดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวน
 สอบสวนในความผิดฐานนั้น ๆ ด้วย แล้วให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานนั้น
 รับรายงานสำนักงานตามแบบทำกระเปียบนี้

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 4 ได้กำหนดแบบรายงานให้หัวหน้าพนักงาน
 สอบสวนหรือหัวหน้าหน่วยที่มีอำนาจสอบสวนใช้สำหรับรายงานต่อสำนักงานป้องกันและ

¹⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 57 วรรคสาม ดูรายละเอียด
 เพิ่มเติมจาก ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไป
 ดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด และการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อ ุขประโยชน์ของทาง
 ราชการ พ.ศ. 2543 (ฉบับที่ 2).

¹⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 57 วรรคท้าย ดูรายละเอียด
 เพิ่มเติมจาก ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการประเมินค่าเสียหายและค่า
 เสื่อมสภาพ พ.ศ. 2543(ฉบับที่ 3).

ปราบปรามการฟอกเงินในการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

2. เลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน สามารถเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 5 ได้บัญญัติให้เลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการฯ มอบหมายสามารถเข้าร่วมฟังการสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินได้ โดยการทำเป็นหนังสือแจ้งไปยังหัวหน้าพนักงานสอบสวนในท้องที่ หรือหน่วยงานที่มีอำนาจทำการสอบสวนทราบว่าจะเข้าร่วมฟังการสอบสวนและเมื่อหัวหน้าพนักงานสอบสวนฯ หรือหน่วยงานได้รับหนังสือแจ้งนั้นแล้ว ก็ให้ทำหนังสือแจ้งกลับไปยังเลขานุการฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขานุการฯ ทราบถึงกำหนด วัน เวลา และสถานที่ทำการสอบสวน ซึ่งต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนทุกครั้งที่จะทำการสอบสวน เพื่อให้มีเวลาเพียงพอในการเดินทางมาร่วมฟังการสอบสวน แต่ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนก็สามารถแจ้งทางโทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ ก็ได้ เช่น โทรเลขหรือ Internet เป็นต้น

ถ้าเลขานุการฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขานุการไม่สามารถมาร่วมฟังการสอบสวนได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนทำบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนและสามารถดำเนินการสอบสวนได้

3. เลขานุการฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน สามารถขอให้พนักงานสอบสวนซักถามประเด็นแห่งคดีและรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติม

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 6 ได้บัญญัติให้เลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการฯ มอบหมายให้เข้าร่วมฟัง การสอบสวน สามารถขอให้พนักงานสอบสวนซักถามในประเด็นแห่งคดี หรือให้รวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความผิดในคดี ซึ่งถ้าพนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วยกับคำขอดำเนินการดังกล่าว ก็ให้เลขานุการฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทำเป็นบันทึกความเห็น พร้อมทั้งเหตุผลว่าทำไมจึงมีความจำเป็นต้องซักถามประเด็นข้อนั้น ๆ

หรือทำไม จึงมีความจำเป็นต้องการพยานหลักฐานรายการนั้น โดยรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อส่งให้พนักงานอัยการประกอบการพิจารณาส่งคดี

4. กำหนดให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนแห่งคดี ให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 7 ได้บัญญัติว่า "กรณี que เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือพนักงาน que เลขาธิการฯ มอบหมายเข้าร่วมฟังการสอบสวนไม่ได้เข้าร่วมฟังการสอบสวนตามระเบียบข้อที่ 5 และเป็นคดีในความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ต้องการรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตามระเบียบข้อที่ 4 นั้น ซึ่งถ้าหากเลขาธิการฯ เห็นควรว่าสำนวนการสอบสวนนั้นเป็นประโยชน์และสำคัญต่อรูปคดี เลขาธิการฯ ก็สามารถขอให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน ส่งสำเนารายงาน การสอบสวนในคดีนั้น ไปยังสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ภายในเวลาที่กำหนดไว้ได้"

5. กำหนดให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนส่งสำเนารายงานการสอบสวนให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยเร็ว

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 8 ได้บัญญัติว่ากรณีเมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้มีคำสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรม หรือสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 35 มาตรา 36 หรือ มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 35 , 36 และ 48 มีดังนี้

มาตรา 35 ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสามวันทำการ

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนเลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

มาตรา 48 ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด ซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับ

การกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว มีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขานุการสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อน แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นมีใช้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึด หรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการ แล้วแต่กรณี สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ในคณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ

และจากการมีคำสั่งตามมาตรา 35,36 หรือ 48 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ของคณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว ต่อมาก็เป็นหน้าที่ของหัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินนั้นต้องดำเนินการส่งสำเนาสำนวนการสอบสวนให้แก่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยเร็ว

6. เลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนทำการสืบสวนคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินได้

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 9 ได้บัญญัติว่าเมื่อเกิดคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น เลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบหมายสามารถแจ้งให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่มีการกระทำความผิดหรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนในคดีความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินดังกล่าว โดยเลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถเข้าไปสอบถามหรือตรวจสอบกับหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับคดี หรือสามารถเข้าไปซักถามผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังในสถานที่ควบคุมหรือเรือนจำ ซึ่งต้องแจ้งให้หัวหน้าสถานที่นั้นทราบเสียก่อน

7. กำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องร่วมมือกันดำเนินการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 10 ได้บัญญัติไว้ว่าเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมอบหมายตามมาตรา 38(3) ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้มีอำนาจดังนี้¹⁷

ให้มีอำนาจเข้าไปในเคหะสถาน คณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขานุการ ปง. หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการ ปง. มีอำนาจเข้าไปในเคหะสถาน สถาน ที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีพยานหลักฐานที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ทั้งนี้เพื่อตรวจค้น หรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ หรือยึด หรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานทั้งนี้โดยไม่ต้องมีหมายค้น แต่ต้องเป็นกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าถ้ารอเอาหมายค้นเสียก่อนทรัพย์สินหรือพยาน หลักฐานจะถูกย้าย ซุกซ่อน หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม กรณีดังกล่าวเป็นเรื่องกฎหมายให้อำนาจพิเศษ คณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขานุการ ปง. หรือเจ้าพนักงานผู้ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็น บทบัญญัติพิเศษแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติมิให้เจ้าพนักงานเข้าไปค้นเคหะสถานโดยไม่มีหมายค้น อย่างไรก็ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าไปดำเนินการโดยเคร่งครัด โดยเฉพาะมีเลขานุการ ปง. เป็นข้าราชการชั้น ผู้ใหญ่เป็นผู้ดูแลกำกับการอยู่แล้ว และดำเนินการภายใต้เงื่อนไขตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย อีกประการหนึ่งตามมาตรา 38 วรรคสอง ได้กำหนดว่ากรณีเข้าไปค้นในเคหะสถานหรือสถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ นั้น ถ้า ผู้ที่เข้าไปค้นในเคหะสถานหรือสถานที่ หรือยานพาหนะ ไม่ใช่คณะกรรมการ ธุรกรรมหรือไม่ใช่เลขานุการ ปง. แต่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากเลขานุการ ปง. ให้ไปดำเนินการดังกล่าวแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องแสดงเอกสารหนังสือการรับมอบหมาย ดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องแสดงเอกสาร

¹⁷ วิชัย ตันติกุลานันท์, คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2543), หน้า 141 - 142

หนังสือการรับมอบหมายดังกล่าว มาพร้อมบัตรประจำตัว ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือจะต้องแสดงหลักฐาน ดังกล่าวต่อผู้ครอบครองเคหะสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะที่จะต้องทำการตรวจค้น นั้นเสียก่อน และเมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับแจ้งจากเลขาธิการฯ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายให้ร่วมเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อน หรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เพื่อตรวจค้น ติดตาม ตรวจสอบหรือยึด หรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานใดก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือโดยส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลเข้าร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีการร้องขอ

8. การกำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือคอมพิวเตอร์ให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 11 ได้บัญญัติไว้ว่า เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ตามคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มอบหมาย ในการเข้าไปตรวจสอบถึงบัญชีลูกค้า สถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ถูกใช้ หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน นั้น ตามระเบียบฉบับนี้กำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ ต้องให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปทำการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว หรือให้ส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคคลของสถาบันการเงินหรือของหน่วยงานที่ดูแลรักษาข้อมูลนั้น ๆ เข้าร่วมดำเนินการตรวจสอบกับพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งศาลได้อนุญาตให้ทำการตรวจสอบได้โดยเจ้าหน้าที่หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง ต้องให้ความร่วมมือโดยทันที ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ทราบโดยแสดงคำสั่งอนุญาตของศาล ซึ่งถ้าเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำเป็นบันทึกเหตุผล การไม่ให้ความร่วมมือถึงการดำเนินการตรวจสอบนั้นไว้เป็นหลักฐาน

เหตุผลที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปตรวจสอบถึงบัญชีลูกค้า สถาบันการเงิน ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือคอมพิวเตอร์มีดังนี้¹⁸

¹⁸ กองนโยบายและมาตรการ, สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่, (อัสสำเนา).

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ให้อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานไว้หลายประการ ดังกล่าวไว้แล้ว ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในอันที่จะตรวจสอบธุรกรรม หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมีความสะดวกมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงให้กรรมการธุรกรรม เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมา เพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณาได้ หรืออาจจะมีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใดมาเพื่อให้ ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเข้าไป ในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อน หรือเก็บรักษา ทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้น หรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ ยึดหรืออายัดหรือพยานหลักฐานเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นเข้ากว่าจะเอาหมาย ค้นมาได้ทรัพย์สินหรือหลักฐานดังกล่าวอาจถูกยกย้าย ซุกซ่อนทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิม

นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ยังได้กำหนด หลักเกณฑ์ในการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้มาอีกด้วย กล่าวคือบรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำชี้แจงเป็นตัวหนังสือ บัญชี เอกสารหรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็น ข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจให้เลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

9. กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกยึด หรืออายัดโดยถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 12 ได้บัญญัติไว้ว่า เมื่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการฯ มอบหมายได้มีหนังสือขอความร่วมมือแจ้งให้ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจให้เก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยให้ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัดทรัพย์สิน พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 7 กันยายน 2543 และในการเก็บทรัพย์สินดังกล่าวไว้ ให้หน่วยงานที่เก็บรักษาทรัพย์สินต้องทำหลักฐานการ

ส่งมอบและรับมอบทรัพย์สินนั้นไว้เป็นลงฉบับ โดยต้องมีข้อความตรงกัน และให้มอบให้ฝ่ายเก็บรักษาทรัพย์สินและพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการมอบหมาย โดยเก็บรักษาไว้ฝ่ายละฉบับ

ต่อไปจึงขอแสดงแนวทางการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัดตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังต่อไปนี้¹⁹

การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สิน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขานุการ ปปง. แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ มาตรา 57 บัญญัติว่า ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งปัจจุบัน ได้แก่ ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 7 กันยายน 2543 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ โดยย่อ ได้แก่

- ให้ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการทรัพย์สิน มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด
- ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ เช่น อสังหาริมทรัพย์หรือเป็นกิจการ เช่น อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม ที่มีรายได้จากการประกอบกิจการดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งรายงานเลขานุการทันที เพื่อพิจารณาสั่งการโดยเร็ว

วิธีการเก็บรักษาทรัพย์สิน

- ให้เก็บรักษาทรัพย์สินตามประเภท สภาพ และขนาดของทรัพย์สินในสถานที่หรือห้องที่มั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย
- ถ้าทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่สะดวกต่อการขนย้าย อาจจัดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินดูแลทรัพย์สินต่อไป ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินยินยอม หรือจัดให้ผู้อื่นดูแลรักษาทรัพย์สิน เช่น จ้างคนเฝ้าทรัพย์สิน
- กรณีเงินสดให้รับนำเข้าฝากสถาบันการเงินโดยเร็ว และในกรณีเงินตราต่างประเทศที่อาจแลกเปลี่ยนเป็นเงินไทยได้ ก็ให้แลกเปลี่ยนเป็นเงินไทย และเก็บรักษาไว้

วิธีการจัดการทรัพย์สิน

กรณีทรัพย์สินมีลักษณะพิเศษดังต่อไปนี้ ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินรายงานต่อเลขานุการ ปปง. เพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร

¹⁹ นิกร เกริกกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 212-216

1. ทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของสดของเสียได้ หรือถ้าเนิ่นช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น
2. ทรัพย์สินนั้นมีลักษณะอาจทำให้สกปรกเลอะเทอะ หรือมีกลิ่น หรืออาจรบกวนหรือก่อความรำคาญ
3. ทรัพย์สินนั้นมีน้ำหนักมาก หรือไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย หรือมีขนาดใหญ่ มากหรือเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรักษา
4. ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินซึ่งโดยสภาพอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย เช่น สารเคมี หรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง
5. ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาไว้ในสถานที่โดยเฉพาะ เพื่อรักษาคุณภาพของตัวทรัพย์สิน หรือเป็นทรัพย์สินที่มีขั้นตอน หรือวิธีการเก็บรักษาเป็นพิเศษ

กรณีที่เลขาธิการ ปปง. เห็นว่าทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาตามรายการข้างต้นไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากเกินไปสมควร อาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์ หรือให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบว่าด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดและการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ

การจัดการทรัพย์สินที่มีปัญหาในการจัดเก็บ

มาตรา 57 วรรคสอง บัญญัติวิธีการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อื่น เลขาธิการ ปปง. อาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกันหรือนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการแล้ว รายงานต่อคณะกรรมการ ปปง. ทราบตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดและการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2543

10. กำหนดให้พนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องพร้อมเหตุผล หรือคำสั่ง คำพิพากษาของศาล พร้อมข้อเสนอแนะไปให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อที่ 14 ได้บัญญัติว่า ในคดีความผิดมูลฐานที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขอทราบ หรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลได้มีคำสั่งถึงที่สุดไม่รับคำร้องของพนักงานอัยการที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินหรือศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินนั้น ก็ให้พนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องคดีพร้อมด้วยเหตุผล หรือคำสั่ง หรือคำพิพากษาของศาล พร้อมข้อเสนอแนะตามระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด ไปให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินรับทราบ เพื่อจะได้นำเสนอให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินรับทราบ เพื่อจะได้นำเสนอให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งในการปรับปรุงการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพนั้น ก็ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแจ้งถึงการตอบรับและผลการวิเคราะห์ของการปรับปรุงคดีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้เห็นชอบแล้วไปให้สำนักงานอัยการสูงสุด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินรับทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

4.2.1 พิจารณาเปรียบเทียบกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (สำนักงานป.ป.ช.)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ที่ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในฉบับที่ 2 พ.ศ. 2530 นั้น ได้กำหนดให้มีการจัดองค์การในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการบังคับใช้กฎหมาย โดยแบ่งประเภทขององค์การได้ ดังนี้

1. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการหรือสำนักงาน ป.ป.ช.)
2. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการหรือ คณะกรรมการ ป.ป.ช.
3. คณะอนุกรรมการ
4. เจ้าหน้าที่

"สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ" เรียกโดยย่อว่า "สำนักงาน ป.ป.ช." เป็นองค์กรที่ถูกจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 โดยมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่และหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพราะมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดำเนินกิจการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และปฏิบัติงานธุรการอื่นๆ โดยมีอำนาจในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการแสดงทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย²⁰

ในการปฏิบัติงานของสำนักงาน ป.ป.ช. จะประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้รับมอบหมายให้ดำเนินการสืบสวนเรื่องร้องเรียนต่างๆ ตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานธุรการของสำนักงานฯ โดยถือว่าสำนักงานฯ มีฐานะเป็นส่วนราชการเทียบเท่ากรมในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจในการออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายดังกล่าวด้วย²¹ ด้วยเหตุนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. จึงมีเลขาธิการฯ เป็นข้าราชการประจำซึ่งทำหน้าที่บังคับบัญชาเจ้าหน้าที่และควบคุมดูแลงานราชการต่างๆ โดยทั่วไป โดยเป็นสายงานหนึ่งของฝ่ายบริหารเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของ "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" อันเป็นบุคคลผู้ที่อยู่ภายใต้การทำงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งหมายถึง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือมีเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายสมาชิกสภาท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหมายควมรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจด้วย²² โดยที่บุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้อาจถูกกล่าวหาหรือเรียกรับทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติดำเนินการตามนัยแห่งกฎหมายฉบับนี้

²⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518, มาตรา 10.

²¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518, มาตรา 26.

²² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518, มาตรา 3.

อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการป.ป.ช.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 ได้ให้คณะกรรมการ ประธานกรรมการ หรือกรรมการซึ่งประธานกรรมการมอบหมายมีอำนาจดังต่อไปนี้ คือ²³

1) มีหนังสือสอบถามส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการหรืองานใดๆ และเมื่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจได้รับหนังสือสอบถามแล้ว จะต้องชี้แจงข้อเท็จจริงที่ได้มีการสอบถามทุกครั้ง ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือสอบถาม

ในกรณีส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจมีความจำเป็นต้องใช้เวลาในการชี้แจงข้อเท็จจริงเกินกำหนดเวลา 30 วัน ให้มีหนังสือแจ้งไปยังผู้สอบถามทราบก่อนวันสิ้นสุดกำหนดพร้อมเหตุผล โดยขอขยายระยะเวลาได้ครั้งละไม่เกิน 30 วัน แต่รวมระยะเวลาทั้งหมดไม่เกิน 90 วัน

2) มีหนังสือเรียกบุคคลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่สืบสวนและสอบสวนมาให้ถ้อยคำ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใดๆ ที่จำเป็นแก่การสอบสวนมาเพื่อประกอบพิจารณาหรือแจ้งให้บุคคลใดๆ ดังกล่าวให้ถ้อยคำหรือส่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใดๆ ที่จำเป็นแก่การสอบสวนแก่เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือเพื่อการนั้น

3) ตั้งอนุกรรมการเพื่อพิจารณาสอบสวน หรือปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย²⁴

4) ในการพิจารณาสอบสวน ถ้าคณะกรรมการเห็นว่ากรณีใดมีเหตุผลสมควรให้สั่งพักราชการ หรือพักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาหรือเรียนก็ให้รายงานไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อทราบ และส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาหรือเรียนสั่งพักราชการหรือพักงาน เพื่อรอฟังผลการพิจารณาของคณะกรรมการ เว้นแต่กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นเป็นข้าราชการตุลาการ

²³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518, มาตรา 14.

²⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518, มาตรา 15.

ตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ให้คณะกรรมการส่งเรื่องและความเห็นไปยังปลัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการต่อไป²⁵

ทั้งนี้หากพิจารณาจากหน้าที่หลักของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ในช่วงต้น จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่เหล่านี้ กฎหมายกำหนดเพื่อวัตถุประสงค์ให้การทำงานของคณะกรรมการฯ เป็นไปโดยสะดวกและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การสืบสวนได้รับความถูกต้อง ความเป็นธรรมและเพื่อให้งานประสบความสำเร็จอย่างลุล่วง

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 นี้ ได้กำหนด "หน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช."²⁶ 6 ประการ คือ

- 1) เสนอมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อคณะรัฐมนตรี
- 2) เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน ตามรายการ วิธีการ และเวลาตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- 3) สืบสวนและสอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงเมื่อมีผู้กล่าวหา ร้องเรียน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ
- 4) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการหรือวางแผนงาน โครงการของส่วนราชการต่างๆ เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
- 5) รายงานผลการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ พร้อมทั้งข้อสังเกตต่อนายกรัฐมนตรี ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎรภายในเดือนตุลาคมทุกปี แล้วพิมพ์เผยแพร่รายงานประจำปีนั้นต่อไป

²⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518., มาตรา 18 , แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530, มาตรา 12.

²⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518., มาตรา 13.

6) สืบสวนสอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงเมื่อมีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการหรือมีการกล่าวหาร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวญผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ²⁷

โดยการสืบสวนสอบสวนตาม ข้อ 6) นี้ กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ว่า เมื่อมีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการ หรือมีการกล่าวหาร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดร้ายวญผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นก่อนว่าพฤติการณ์หรือเรื่องที่ถูกกล่าวหาร้องเรียนนั้นมีมูลเพียงพอที่คณะกรรมการฯ จะรับไว้พิจารณาหรือไม่ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นเป็นผู้ซึ่งได้แสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สินตามแบบแสดงรายการที่พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กำหนดไว้แล้ว²⁸ ให้คณะกรรมการนำรายการแสดงสินทรัพย์และหนี้สินดังกล่าวมาพิจารณาประกอบด้วย²⁹

เมื่อสืบสวนสอบสวนแล้ว ได้ความว่าเป็นการทุจริตหรือประพฤตินิชอบ ก็ชี้มูลความผิดทางวินัยและ/หรือทางอาญา แล้วคณะกรรมการจะดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. ในกรณีที่มูลเป็นความผิดทางวินัย ประธานกรรมการจะรายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบ และส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นดำเนินการทางวินัยต่อไป และถ้ากรณีเป็นความผิดทางอาญาก็จะแจ้งต่อพนักงานสอบสวนภายใน 15 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติชี้มูลความผิด³⁰

ข. สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งไม่มีกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับทางวินัย เมื่อคณะกรรมการมีมติว่าเรื่องที่สอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวมีมูลเป็นการทุจริต หรือประพฤตินิชอบในวงราชการ ประธานกรรมการจะรายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบ และส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้นั้นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปและตาม

²⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518, มาตรา 20 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 มาตรา 13.

²⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 มาตรา 23.

²⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518,, มาตรา 20 วรรคแรก แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2530 มาตรา 14.

³⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518,, มาตรา 19 วรรคแรก, แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 มาตรา 12.

อำนาจหน้าที่ต่อไปและหากกรณีเป็นความผิดทางอาญาก็จะแจ้งต่อพนักงานสอบสวนภายใน 15 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติชี้มูลความผิด³¹

กรณีที่บุคคลซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ร่วมกระทำผิดในทางอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการก็จะชี้มูลความผิดทางอาญาแก่บุคคลนั้นด้วย ซึ่งประธานกรรมการจะแจ้งเรื่องต่อพนักงานสอบสวนเป็นการประสานงานเพื่อดำเนินคดีต่อไป

4.2.2 พิจารณาเปรียบเทียบกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.)

กฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามยาเสพติดฉบับแรกได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้งโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 เพื่อให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีในการกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสถานประกอบการธุรกิจสถานบริการได้เป็นการเฉพาะ ประกอบกับให้อำนาจกรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้รับการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มใดๆ มีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่ด้วย

สำหรับการดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ จะมีองค์การตามกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งถูกกำหนดโครงสร้าง คุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่ไว้ในกฎหมายดังกล่าวแล้ว องค์การที่กล่าวถึงนี้ได้แก่

- 1) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
- 2) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

³¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518, มาตรา 19 วรรคสอง, แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 มาตรา 12.

- 3) คณะอนุกรรมการ
- 4) เจ้าพนักงาน

ในการปฏิบัติงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดถือเป็นส่วนราชการหนึ่งที่มีฐานะเทียบเท่ากรมสังกัดนายกรัฐมนตรี ที่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2520ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 11 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2519³² เนื้อหาหลักของสำนักงาน ป.ป.ส. คือ การดำเนินกิจการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและปฏิบัติงานธุรการอื่นภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 โดยมีเลขาธิการ ป.ป.ส. ทำหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงาน และจะแต่งตั้งรองเลขาธิการฯ ขึ้นเพื่อเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการด้วยก็ได้³³ ด้วยเหตุนี้รูปแบบในการดำเนินงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่มีเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในหน่วยงานจึงเป็นไปตามสายงานการบังคับบัญชาของฝ่ายบริหารเช่นเดียวกับหน่วยราชการอื่นๆ

สำหรับอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. ตามพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. ไว้ดังนี้³⁴

1. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด
2. ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน รวมทั้งงานเลขานุการของคณะกรรมการที่ปรึกษา และอนุกรรมการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแต่งตั้ง หรือคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินแต่งตั้ง

³² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม93 ตอนที่ 144 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2519.

³³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2518, มาตรา 12.

³⁴ เอกสารแนะนำ สำนักงาน ป.ป.ส. ,สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานนายกรัฐมนตรี, เอกสารเผยแพร่ 1-01-2543, หน้า 2-3.

3. ปฏิบัติราชการอื่นใดตามที่กฎหมายให้เป็นหน้าที่ของสำนักงาน หรือตามที่นายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

ในการปฏิบัติงานอันเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 นี้ กฎหมายกำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยตรง คือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” หรือที่เรียกโดยย่อว่า “ป.ป.ส.” เป็นองค์กรหลักในการดูแลงานในส่วนการกำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดที่เกี่ยวกับข้อกบยาเสพติด รวมทั้งงานในส่วนอื่นๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติมความโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ทั่วไปของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) คือ³⁵

- 1) กำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- 2) ควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- 3) วางโครงการและดำเนินการ ตลอดจนสั่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
- 4) ควบคุม แรงรััด และประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติด
- 5) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรืองานแผนงาน หรือโครงการของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

³⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519, มาตรา 13.

- 6) ประสานงานและกำกับการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาตัวผู้ติดยาเสพติด
- 7) พิจารณานุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
- 8) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการ และกำหนดให้สถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจใดๆเป็นสถานประกอบการที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าว
- 9) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายฉบับนี้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ³⁶
- 10) การตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ส. ได้มอบหมาย³⁷

อำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน

นอกจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 จะได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ทั่วไปของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) แล้วเพื่อให้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของกรรมการป.ป.ส. เลขาธิการ ป.ป.ส. รองเลขาธิการ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงานตามกฎหมายฉบับนี้ให้มีอำนาจในการดำเนินงานดังกล่าวเช่นเดียวกับกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอีกด้วยอำนาจในการดำเนินงานดังกล่าว คือ³⁸

- 1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์และพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือจับกุมบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้ายหรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลา กลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

³⁶ เพิ่มความโดย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543.

³⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519, มาตรา 10.

³⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519, มาตรา 14.

2) คั้นเคสสถาน สถานที่ หรือบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึดหรืออายัดยาเสพติดหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้³⁹

3) จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

4) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

5) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใดๆ มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

6) ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดในเคสสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะ ให้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้รับกรตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่⁴⁰

7) เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519³⁹ ให้กรรมการ ป.ป.ส. เลขาธิการ ป.ป.ส. รองเลขาธิการ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติด⁴¹ มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร⁴²

8) ให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับกุมที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนหน้านั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมีให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴³

³⁹ มาตรา 14(2) แก้ไขเพิ่มเติมความโดยเฉพาะพระราชบัญญัติและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534.

⁴⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 14 ทวิ. แก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543.

⁴¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 14 (3).

⁴² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 15.

⁴³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 15

เจ้าพนักงาน ป.ป.ส.

เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในความหมายนี้ หมายถึง ผู้ซึ่งเลขาธิการแต่งตั้งให้ปฏิบัติกรตามพระราชบัญญัติ⁴⁴ ทั้งนี้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมิได้ระบุถึงคุณสมบัติและการดำรงตำแหน่งไว้แต่ประการใด การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. นั้นจะมีอำนาจหน้าที่ตามแต่ที่เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะเป็นผู้กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ที่ได้รับมอบหมาย⁴⁵ โดยพนักงานผู้ที่ได้รับมอบหมายดังกล่าวจะต้องแสดงเอกสารที่ได้รับมอบหมายทุกครั้งในการปฏิบัติหน้าที่นั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง⁴⁶ ทั้งนี้ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่ได้รับมอบหมายได้ทำการจับกุมบุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร อีกทั้งมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับตามความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ไว้เพื่อสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน และเมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนหน้านั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป โดยไม่ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴⁷

ในการดำเนินการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายนั้น พระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจแก่เลขาธิการ ป.ป.ส. ในการแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เพื่อปฏิบัติราชการที่ได้รับมอบหมายโดยจะมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และมีอำนาจในการจับและควบคุมผู้ถูกจับจากกฎหมายยาเสพติดไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วันตามมาตรา 15 ซึ่งการใช้อำนาจหน้าที่ในลักษณะนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ส. จะไม่มีอำนาจใช้ได้โดยตรงเหมือนคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่คณะกรรมการ ป.ป.ส. จะมีอำนาจในการควบคุมการสืบสวน สอบสวน และพิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้มาตรา 13 (2) และมาตรา 13 (7)

⁴⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 3.

⁴⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 14 วรรค 3.

⁴⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 14 วรรค 4.

⁴⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 15.

สำหรับเรื่องอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและสอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ช.) และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) จะพิจารณาได้ดังนี้

1. คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและสอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงเมื่อมีผู้กล่าวหา ร้องเรียน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ ตามมาตรา 13(3) และทำการสืบสวนสอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงเมื่อมีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการ หรือมีกรกล่าวหา ร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวณผิดกติ ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 ส่วนกรณีของคณะกรรมการ ป.ป.ส. นั้นกฎหมายได้บัญญัติให้กรรมการ ป.ป.ส. เลขาธิการ ป.ป.ส. รองเลขาธิการ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 14(4) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ส่วนในกรณีการใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้นกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ แต่อำนาจดังกล่าวจะอยู่กับคณะกรรมการธุรกรรมซึ่งเป็นองค์กรในระดับปฏิบัติการที่มีความคล่องตัว และเหมาะสมกว่ามาตรา 34 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

2. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 นั้น กฎหมายได้บัญญัติให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. กรรมการ ป.ป.ช. อนุกรรมการที่กรรมการ ป.ป.ช. แต่งตั้ง และเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 22 ในขณะที่การปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 นั้น กฎหมายได้บัญญัติให้ถือว่ากรรมการป.ป.ส. รวมทั้งเลขาธิการ ป.ป.ส. รองเลขาธิการ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 14(3) มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้โดยสามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ในกรณีดังกล่าวได้ไม่เกิน 3 วัน ตามมาตรา 15 และกรรมการ ป.ป.ช. อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขาธิการ ป.ป.ช. รองเลขาธิการ ป.ป.ช. และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 การที่กฎหมาย

ได้ให้อำนาจไว้เช่นนี้ก็เพื่อความสะดวกและความเหมาะสมในการดำเนินงานบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำผิด

4.3 แนวทางที่เหมาะสมในการให้อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.

4.3.1 แนวทางพัฒนาบทบาทอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนความผิดฐานฟอกเงินของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.

4.3.1.1 บทบาทอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงาน ตามกฎหมายอื่น

อำนาจสอบสวนและดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่นที่เป็นแนวทางให้ ปปง. นำมาพัฒนาปรับปรุงบทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ปปง. ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้นกฎหมายอื่นที่กำหนดเรื่องอำนาจสอบสวน และวิธีดำเนินคดีอาญาไว้เป็นพิเศษนั้น มีอยู่หลายฉบับและได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่นไว้หลายรูปแบบด้วยกันแต่จะรูปแบบมีขอเขตอำนาจหน้าที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมและความจำเป็นของภารกิจที่เจ้าพนักงานนั้นได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบ จากการศึกษาพบว่ารูปแบบอำนาจสอบสวนและดำเนินคดีอาญาที่เจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่นใช้ปฏิบัติกัน มีรูปแบบใหญ่ๆ อยู่ 4 ประการ คือ

- (1) เจ้าพนักงานอื่นเป็นพนักงานสอบสวน⁴⁸
- (2) เจ้าพนักงานอื่นเป็นพนักงานสอบสวนร่วม
- (3) เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน⁴⁹
- (4) เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจสอบสวนเบื้องต้น⁵⁰

⁴⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 160

⁴⁹ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 7

⁵⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.

(1) เจ้าพนักงานอื่นเป็นพนักงานสอบสวน

เจ้าพนักงานประเภทนี้ มีบทบาทเป็นพนักงานสอบสวนโดยตรง มีอำนาจสอบสวนและดำเนินคดีอาญาได้โดยลำพังเป็นเอกเทศ โดยมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนเพื่อกำหนดความผิดและโทษของการกระทำกล่าวหา และสรุปสำนวนสอบสวนพร้อมทำความเห็นว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้องหรือไม่ฟ้อง เสนอพนักงานอัยการโดยตรงเพื่อพิจารณาสั่งคดีว่าจะฟ้องหรือไม่

ในการสอบสวนนั้น เจ้าพนักงานประเภทนี้มีอำนาจกระทำได้หลายประการเช่น ตรวจค้นบุคคลสิ่งของหรือสถานที่ ยึดหรืออายัดสิ่งของ จับกุมผู้ที่ถูกกล่าวหาหรือผู้ที่สงสัยว่ากระทำผิด ออกหมายอาญาต่างๆ เช่น หมายจับ หมายค้น และหมายปล่อยชั่วคราว ตลอดจนชั้นสูตรพลิกศพ เป็นต้น แม้พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจกว้างขวางดังกล่าวนี้ก็ตาม การใช้อำนาจในการสอบสวนก็มีขอบเขตจำกัดให้ใช้ได้เฉพาะในการแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่กล่าวหา และนำพยานหลักฐานที่ได้มานั้น รวบรวมเพื่อทราบข้อเท็จจริงของการกระทำผิดหรือพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำให้ได้รับผิดรับโทษตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้บริสุทธิ์และสุจริต ที่อาจถูกกระทบกระเทือนจากการใช้อำนาจในการสอบสวนนั้นได้ ตามหลักทฤษฎีว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้เพื่อเป็นการให้ความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาจึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบการสอบสวนของเจ้าพนักงานอื่น ว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ มีการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบหรือไม่ โดยให้พนักงานอัยการผู้มีหน้าที่ฟ้องคดีเป็นผู้ตรวจสอบกลั่นกรองการสอบสวนของเจ้าพนักงานนั้นชั้นหนึ่งก่อน อันเป็นการตรวจสอบควบคุมภายนอกเพื่อคานอำนาจและถ่วงดุล มิให้มีการปฏิบัติหน้าที่เกินขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจหน้าที่ไว้ตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ

เจ้าพนักงานอื่นที่มีบทบาทเป็นพนักงานสอบสวนดังกล่าวนี้มีตัวอย่างเช่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (จ.พ.ท.)

จ.พ.ท. เป็นพนักงานสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย โดยมีอำนาจสอบสวนดำเนินคดีอาญาได้เฉพาะในความผิดอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลายเท่านั้น เช่น ลักหนี่ล้มละลายยกยอกทรัพย์สิ้นในคดี

ล้มละลาย เป็นต้น ความผิดอาญาอื่นนอกจากที่เกี่ยวกับการล้มละลายแล้ว จ.พ.ท. ไม่มีอำนาจสอบสวนและดำเนินคดีแต่อย่างใด⁵¹

การที่ จ.พ.ท. มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน ทำให้ จ.พ.ท. มีอำนาจทำการสอบสวนเพื่อกำหนดความผิดและโทษตาม ป.ว.อ.มาตรา 2 (11) มีอำนาจแสวงพยานหลักฐานโดยการเข้าไปในสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นบุคคล สถานที่หรือสิ่งของ ยึดอายัดสิ่งของ ออกหมายเรียกหมายจับ หมายจับ และปล่อยชั่วคราวได้ ในความผิดอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลาย แต่แม้ จ.พ.ท. จะเป็นพนักงานสอบสวนก็ตาม ก็ไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายนี้ หาก จ.พ.ท. ไม่สอบสวนผู้เสียหาย ชอบที่จะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีแทนได้

เมื่อสอบสวนเสร็จแล้ว จ.พ.ท. มีหน้าที่สรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมทำความเห็นเสนอพนักงานอัยการโดยตรง และถ้าพนักงานอัยการมีความเห็นว่าไม่ควรฟ้อง ซึ่งแย้งกับความเห็นขอ จ.พ.ท. ก็ให้ส่งสำนวนการสอบสวนของ จ.พ.ท. นั้นเสนออธิบดีกรมอัยการเพื่อมีคำสั่งชี้ขาด⁵² เพื่อให้สำนวนการสอบสวนของ จ.พ.ท. ได้มีการตรวจสอบกลั่นกรองก่อนฟ้องคดีและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา

เป็นที่เห็นได้ว่า การให้เจ้าพนักงานอื่นมีบทบาทเป็นพนักงานสอบสวน ย่อมทำให้เจ้าพนักงานอื่นนั้นมียุทธอำนาจสอบสวน และดำเนินคดีอาญาตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน ป.ว.อ. ได้อย่างเต็มที่

(2) เจ้าพนักงานอื่นเป็นพนักงานสอบสวนร่วม

เจ้าพนักงานประเภทนี้มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนตาม ป.ว.อ. เช่นเดียวกันแต่ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาได้เพียงลำพังโดยเอกเทศ การสอบสวนและดำเนินคดีจะต้องกระทำในลักษณะเข้าร่วมดำเนินการทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายเจ้าพนักงานอื่นและฝ่ายพนักงานสอบสวน

⁵¹วิชา มหาคุณ. คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย . พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. 2547 หน้า 189.

⁵²พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 160

การเข้าเป็นพนักงานสอบสวนร่วม สามารถเป็นได้ด้วยการให้ฝ่ายพนักงานสอบสวนโดยอธิบดีกรมตำรวจหรือว่าผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งเจ้าพนักงานอื่นให้เป็นพนักงานสอบสวนร่วมและให้เจ้าพนักงานอื่นนั้นมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน

การที่เจ้าพนักงานอื่นมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนด้วยนั้น ทำให้เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจทำการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ความผิดและโทษได้ มีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานโดยการเข้าไปในสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นสถานที่บุคคลหรือสิ่งของ ยึดอายัดเอกสารหรือสิ่งของ จับกุม กักขัง หรือควบคุมผู้ต้องหา ปลดปล่อยชั่วคราว สรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมทำความเห็นเสนอพนักงานอัยการได้โดยตรง ตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่กำหนดไว้ใน ป.ว.อ.

จึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ว่า ฝ่ายใดสมควรจะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในการพิจารณาหรือสั่งการเป็นที่ยุติ เพราะการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจซึ่งอาจเกิดความเห็นขัดแย้งกัน หรือการปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกันหรือลักลั่นกัน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องกำหนดให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนดำเนินคดีอาญารื่องนั้นทั้งหมดเพียงฝ่ายเดียวที่เป็นผู้รับผิดชอบนั้นมีฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน⁵³

สำหรับผู้ที่เหมาะสมเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ควรเป็นฝ่ายเจ้าพนักงานอื่นเพราะเจ้าพนักงานอื่นนั้น เป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติภารกิจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ดูแลรับผิดชอบเป็นอย่างดีสามารถรับรู้ช่องทางหรือกระบวนการของการกระทำผิดได้ดีกว่าฝ่ายพนักงานสอบสวน ซึ่งมีภารกิจรับผิดชอบสอบสวนดำเนินคดีอาญาทุกเรื่องทุกประเภท ย่อมไม่มีเวลามากพอที่จะศึกษาคดีแต่ละประเภทได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เจ้าพนักงานอื่นจะทราบดีว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญ และมีน้ำหนักมากพอที่จะพิสูจน์ความผิดและโทษของผู้ถูกกล่าวหาได้ อีกทั้งรู้แหล่งที่อยู่ของพยานหลักฐานดังกล่าวนั้น ทำให้พยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนมีน้ำหนักแน่นหนาพอที่จะฟังลงโทษผู้กล่าวหาได้ เจ้าพนักงานอื่นจึงเหมาะสมที่จะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนดูแลรับผิดชอบคดีอาญาเฉพาะเรื่องนั้น

⁵³ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2536 ข้อ 4. แก้ไขเพิ่มเติมความใน ข้อ 12.4, 12.5, 12.6 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523.

การที่เจ้าพนักงานอื่นเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ทำให้เจ้าพนักงานนั้นมีอำนาจควบคุมกำกับดูแลการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เช่น มีอำนาจตรวจสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน มีอำนาจเข้าฟังพนักงานสอบสวนทำการสอบสวน ผู้ต้องหาหรือพยานหรือสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม เป็นต้น เท่ากับให้สำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ได้มีการตรวจสอบกลับกรองก่อนที่จะเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการอันเป็นการคุ้มครองสิทธิและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา

แต่แม้เจ้าพนักงานอื่นจะมีฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนก็ตาม เจ้าพนักงานอื่นยังคงมีหน้าที่เข้าร่วมทำการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาร่วมกับพนักงานสอบสวนอยู่ พนักงานสอบสวนดำเนินการใดๆ เจ้าพนักงานอื่นต้องอยู่ร่วมดำเนินการนั้นๆ ด้วยการที่จะต้องดำเนินการร่วมกันทุกขั้นตอนมีผลทำให้การสอบสวนล่าช้า บางครั้งทำให้พลาดโอกาสที่จะได้พยานหลักฐานสำคัญมาพิสูจน์ความผิด ดังนั้นเพื่อให้การสอบสวนและดำเนินคดีได้รวดเร็วสมกับเจตนารมณ์ที่ให้เจ้าพนักงานอื่นเข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนร่วม ควรกำหนดขั้นตอนที่ต้องดำเนินการโดยรวดเร็วให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ ตามความสามารถและความเชี่ยวชาญของพนักงานสอบสวนฝ่ายนั้น เช่น กำหนดให้การตรวจค้น ยึด อาศัย จับกุม กักขัง หรือควบคุมเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนดำเนินการเองได้ โดยไม่ต้องให้เจ้าพนักงานอื่นเข้าร่วมดำเนินการด้วย แต่เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการดังกล่าวโดยลำพังแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรายงานให้เจ้าพนักงานอื่นในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวนทราบหรือพิจารณาต่อไป การกำหนดเช่นนี้จะทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานและการสอบสวนดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่ต้องรอให้มาพร้อมกันทั้งสองฝ่ายก่อนจึงค่อยดำเนินการ

เมื่อทำการสอบสวนเสร็จ ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนทำการสรุปสำนวนการสอบสวนเสนอเจ้าพนักงานอื่น ซึ่งมีฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนพิจารณาทำความเห็น ว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่ เมื่อเจ้าพนักงานอื่นมีความเห็นว่าควรสั่งฟ้องให้เจ้าพนักงานอื่นเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งคดี เท่ากับให้สำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและเจ้าพนักงานอื่นที่เข้าร่วมกันนั้น ได้มีการตรวจสอบควบคุมเพื่อคานอำนาจและถ่วงดุลโดยพนักงานอัยการ

(3) เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน

เจ้าพนักงานประเภทนี้ ไม่มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน แต่เป็นเจ้าพนักงานที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับคดีอาญาดังนั้นโดยสภาพของ

เจ้าพนักงานประเภทนี้ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนและดำเนินคดีอาญา เมื่อกฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่รับผิดชอบคดีอาญาจึงจำเป็นต้องให้อำนาจดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญานั้นด้วย กฎหมายจึงบัญญัติรับรองให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายฉบับนั้นมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนเพื่อให้เป็นเครื่องมือแก่พนักงานในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีอาญา

การให้เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน หมายถึงการให้เจ้าพนักงานอื่นนั้นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการใด ๆ ในคดีอาญาที่ตนรับผิดชอบได้เหมือนกับการดำเนินการใด ๆ ของพนักงานสอบสวนตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน ป.ว.อ.

ดังนั้นเจ้าพนักงานประเภทนี้ จึงมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดและโทษได้ มีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานโดยเข้าไปในสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้น ยึด อาัยัด จับกุม หรือออกกฎหมายได้ และมีอำนาจสรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นเสนอพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งฟ้องได้

การที่กฎหมายรับรองอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ให้แก่เจ้าพนักงานอื่น ทำให้เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจหน้าที่ได้ตามกฎหมาย แต่จะให้มีการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายรับรองไว้จำเป็นต้องกำหนดวิธีปฏิบัติรับรองรับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนั้นให้ชัดเจนด้วย ว่าให้ใช้อำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนนั้นอย่างไร ใช้ได้แค่ไหน เพื่อเจ้าพนักงานอื่นนั้นจะได้นำไปปฏิบัติได้ถูกต้องและอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เช่น กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ทำการสืบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานสำหรับพิสูจน์ความผิดและโทษ หรือให้มีอำนาจทำการสืบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงของการกระทำผิด ซึ่งเป็นลักษณะของการสอบสวนเบื้องต้นเท่านั้น ไม่ใช่การสอบสวนเพื่อกำหนดความผิดความผิดและโทษที่จะนำไปเป็นหลักฐานให้ผู้ต้องหารับผิดรับโทษได้ หรือกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานได้ เช่น ให้มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นสถานที่บุคคลหรือสิ่งของ ยึดหรืออายัดสิ่งของที่ตรวจค้นจับกุมผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย เป็นต้น

การกำหนดวิธีปฏิบัติไว้ชัดเจนเช่นนี้ ทำให้เจ้าพนักงานอื่นสามารถใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้สมตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายให้อำนาจไว้

แต่ถ้าไม่มีการกำหนดเสริมทางปฏิบัติให้ใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้อย่างไร ประการใดแล้ว การกำหนดให้เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนก็ไร้ประโยชน์ เพราะไม่มีแนวทางให้ปฏิบัติ

(4) เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจสอบสวนเบื้องต้น⁵⁴

เจ้าพนักงานประเภทนี้ไม่มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน มีฐานะเป็นเพียงเจ้าพนักงานที่กฎหมายรับรองให้มีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาได้ ในลักษณะเป็นการสอบสวนเบื้องต้นเพื่อรวบรวมข้อมูลรายละเอียดข้อเท็จจริง เพื่อเป็นการเริ่มคดีให้แก่พนักงานสอบสวนสำหรับนำไปทำการสอบสวนและดำเนินคดีตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อไป

เจ้าพนักงานประเภทนี้ ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาในลักษณะกำหนดความผิดและโทษของผู้ถูกกล่าวหา ไม่มีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานเอง⁵⁵ เว้นแต่จะมีกฎหมายรับรองไว้เป็นพิเศษให้ดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง⁵⁶ และไม่มีอำนาจเสนอสำนวนการสอบสวนเบื้องต้นของตนต่อพนักงานอัยการได้โดยตรง เมื่อเจ้าพนักงานอื่นทำการสอบสวนเสร็จต้องส่งสำนวนไปให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง ก่อนส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องคดี

การให้เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจสอบสวนเบื้องต้นนั้น เนื่องจากเจ้าพนักงานอื่นมิได้มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน จึงจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบกลั่นกรองการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญาโดยตรง เพื่อเป็นการคานอำนาจและถ่วงดุลอำนาจการสอบสวนของเจ้าพนักงานอื่น ตลอดจนเป็นการคุ้มครองสิทธิและให้ความเห็นเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา

การที่เจ้าพนักงานอื่นมีอำนาจสอบสวนเพียงเป็นการสอบสวนเบื้องต้น ทำให้เจ้าพนักงานไม่มีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาแต่อย่างใด

⁵⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534. มาตรา 15

⁵⁵ พระราชบัญญัติ ป.ป.ช. มาตรา 14, 14 ทวิ.

⁵⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534. มาตรา 14

เจ้าพนักงานอื่นที่มีอำนาจสอบสวนเบื้องต้น มีตัวอย่างเช่น เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (เจ้าพนักงาน ป.ป.ส.)⁵⁷

เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายยาเสพติด ซึ่งการกระทำตามกฎหมายยาเสพติดจัดเป็นความผิดอาญาแผ่นดินที่ต้องมีการสอบสวนดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวน

ตามพระราชบัญญัติ ป.ป.ส. มิได้บัญญัติรับรองฐานะของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ให้เป็นพนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานป.ป.ส. จึงไม่มีอำนาจทำการสอบสวนและดำเนินคดีได้อย่างพนักงานสอบสวน

แต่เนื่องจากยาเสพติด เป็นภัยที่ร้ายแรงต่อการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จำเป็นต้องมีมาตรการและอำนาจในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามให้ได้ผลโดยเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ⁵⁸ พระราชบัญญัติ ป.ป.ส. จึงกำหนดให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจทำการจับกุมผู้ที่กระทำผิดตามกฎหมายยาเสพติด มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตาม ป.ว.อ. ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับไว้เพื่อทำการสอบสวนได้ไม่เกิน 3 วัน เมื่อครบกำหนดเวลา 3 วันหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการต่อไป โดยมีให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวน⁵⁹

เท่ากับพระราชบัญญัติ ป.ป.ส. ให้ความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ผู้มีอำนาจจับกุมผู้กระทำผิดตามกฎหมายยาเสพติด มีอำนาจทำการสอบสวนและควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เพื่อทำการสอบสวนได้ แต่ลักษณะของการควบคุมผู้ถูกจับและการสอบสวนความผิดดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะของการสอบสวนเบื้องต้นเท่านั้น เจ้าพนักงานป.ป.ส. ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนเพื่อกำหนดความผิดและโทษได้อย่าง เช่น พนักงานสอบสวน มีอำนาจหน้าที่เพียง

⁵⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 . มาตรา 15.

⁵⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 . หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ ป.ป.ส.

⁵⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 . มาตรา 15.

สอบสวนเพื่อรวบรวมข้อมูลของการกระทำผิดสำหรับเป็นการเริ่มคดีให้แก่พนักงานสอบสวน เท่านั้น เพื่อให้พนักงานสอบสวนนำไปดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่

ส่วนในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลให้แก่พนักงานสอบสวน กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง โดยมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจ ค้น สถานที่บุคคลหรือสิ่งของ ยึดอายัดยาเสพติดหรือสิ่งของ จับกุม สอบสวนผู้ต้องหา และเรียกให้บุคคลมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารสิ่งของต่างๆ ได้⁶⁰

แต่เมื่อรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ใน ป.ว.อ. เพราะการสอบสวนของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.มิใช่การสอบสวนของพนักงานสอบสวน สำนวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนได้ตรวจสอบกลับกรองการสอบสวนของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ก่อนที่จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาลังคดี เพื่อเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ตลอดจนคุ้มครองสิทธิและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา

4.3.1.2 แนวทางพัฒนาระบบทบทวนอำนาจหน้าที่การสอบสวนและดำเนินคดีอาญาของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ตามกฎหมายอื่น

การพัฒนาการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาของ ปปง. ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ควรพัฒนาทั้งด้านบทบาทอำนาจหน้าที่และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องพร้อมกันไป เพื่อให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ที่พัฒนานั้น แนวทางการพัฒนาที่น่าเสนอต่อไปนี้จะแยกกล่าวการพัฒนาออกเป็น 2 ด้าน คือ

4.3.1.2.1 แนวทางการพัฒนาระบบทบทวนอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.

4.3.1.2.2 แนวทางพัฒนาด้านอื่น

⁶⁰พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ,
มาตรา 14

4.3.1.2.1 แนวทางการพัฒนาบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.

แนวทางการพัฒนาบทบาทอำนาจหน้าที่การสอบสวน และดำเนินคดีอาญาของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรศึกษาเปรียบเทียบจากบทบาทอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายอื่นที่กฎหมายฉบับนั้นกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบคดีอาญา ดังนี้

(1) การให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นพนักงานสอบสวน

การให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีบทบาทเป็นพนักงานสอบสวน มีผลทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจทำการสอบสวน แสวงหาพยานหลักฐานและดำเนินคดีอาญาได้เองโดยเอกเทศ มีอำนาจ มีอำนาจเสนอสำนวนการสอบสวนต่อพนักงานอัยการได้โดยตรงเหมือนอย่างเช่น อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามที่กำหนดไว้ใน ป.ว.อ.

แต่เพื่อให้เหมาะสมกับภารกิจของ ปปง. จำเป็นต้องกำหนดความผิดอาญาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ทำการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาได้ เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินเท่านั้น

ส่วนอำนาจในการสอบสวนพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. สามารถทำการสอบสวนในลักษณะกำหนดความผิดและโทษได้ โดยการร้องเรียนของผู้ร้องเรียนนั้นให้ถือเป็นการเรียกร้องทุกข์หรือกล่าวโทษว่ามีกรกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จะต้องดำเนินการเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดและโทษในความผิดที่กล่าวหานั้น

ในการสอบสวนพนักงานเจ้าหน้าที่ปปง. มีอำนาจดำเนินการต่างๆเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนได้ โดยเข้าไปในสถานที่หรือยานพาหนะใดๆเพื่อตรวจค้น ยึด อาศัย เอกสารหรือสิ่งของใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ออกหมายเรียกให้บุคคลมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ทำการจับกุม กักขัง ควบคุมตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนปล่อยชั่วคราวได้

ตามที่กล่าวมานี้ เห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นพนักงานสอบสวนย่อมทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจสอบสวน

และดำเนินคดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ปปง. ได้เองอย่างเต็มที่ เท่ากับเป็นการเสริมฐานะขององค์กร ปปง. จากการเป็นองค์กรเสริมให้กลายเป็นองค์กรหลักของฝ่ายบริหาร ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) การให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นพนักงานสอบสวนร่วม

การให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีบทบาทเป็นพนักงานสอบสวนร่วม มีผลทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนเช่นกัน แต่มิได้เป็นพนักงานสอบสวนโดยเอกเทศ การสอบสวนดำเนินคดีอาญาต้องทำในลักษณะเข้าร่วมดำเนินการทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายพนักงานสอบสวนและฝ่ายพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนร่วม

พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนร่วมได้ โดยการที่ ปปง. สอบสวนพบความผิดอาญาแล้วส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนเมื่อพนักงานสอบสวนได้รับเรื่องเรื่องจาก ปปง. แล้ว ให้พนักงานสอบสวนแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ ปปง. เข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนร่วม และเพื่อให้การดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาไม่ซ้ำซ้อนหรือลักลั่นกัน ให้พนักงานสอบสวนแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนด้วย การที่ต้องให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ ปปง. มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องการฟอกเงินโดยตรง ย่อมมีความรู้ความสามารถในการพิสูจน์การกระทำผิดได้ดีกว่าพนักงานสอบสวน

การเป็นพนักงานสอบสวนร่วม ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจทำการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ดังนั้นเพื่อให้เหมาะสมกับภารกิจของ ปปง. จึงจำเป็นต้องกำหนดความผิดอาญาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เข้าร่วมทำการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาได้ เฉพาะความผิดที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินเท่านั้น

สำหรับอำนาจในการสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจทำการสอบสวนในลักษณะกำหนดความผิดและโทษได้ เนื่องจากต้องร่วมกับพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดและโทษของผู้ถูกกล่าวหา

ในการรวบรวมพยานหลักฐานพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจดำเนินต่างๆ เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนได้ โดยเข้าไปในสถานที่หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจ ค้น ยึด อาศัย เอกสารหรือสิ่งของใดๆ เกี่ยวกับการสอบสวน ทำการสอบสวนบุคคลใดๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ทำกรสอบสวน โดยมีพนักงานสอบสวนอยู่ร่วมด้วยในขณะดำเนินการ และมีอำนาจออกหมายเรียกให้บุคคลมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน⁶¹

แต่การจับกุม กักขัง หรือควบคุมพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จะไม่ดำเนินการเองแต่จะให้เป็นที่ของพนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการสอบสวน อีกทั้งพนักงานสอบสวนมีความรู้ความสามารถในการจับกุมดีกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. และฝ่ายพนักงานสอบสวนมีสถานที่สำหรับควบคุมกักขังผู้ถูกจับอยู่แล้ว

พยานหลักฐานต่างๆที่ได้มาจากการร่วมกันดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือจากการดำเนินการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามอำนาจหน้าที่ ให้รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนโดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีหน้าที่ทำสำนวนการสอบสวนเพียงฝ่ายเดียว⁶² เพื่อไม่ให้เกิดสำนวนการสอบสวนแยกออกเป็นสองสำนวน และไม่ควรให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นผู้ทำการสอบสวน เพราะพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจสอบสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนได้อยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องทำสำนวนเอง อีกทั้งการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ทำสำนวนการสอบสวนได้เองจะเป็นการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจมากเกินไป ไม่สามารถตรวจสอบการดำเนินการต่างๆ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. กระทำไปในระหว่างการสอบสวนได้

การที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจควบคุมการสอบสวนของพนักงานสอบสวนได้ เช่น ตรวจสอบสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เข้าฟังพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาหรือพยาน สั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ มีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว⁶³ เป็นต้น ทำให้สำนวนการสอบสวนของพนักงาน

⁶¹พระราชบัญญัติ ป.ป.ช. มาตรา 14 (2)

⁶² ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 4.4

⁶³ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2536 ข้อ 4. แก้ไขเพิ่มเติมความในข้อ 12.4

สอบสวนได้มีการตรวจสอบกลับกรองจากเจ้าพนักงานหน้าที่ ปปง. เพื่อคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา

(3) การให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน

การให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนเป็นการรองรับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ให้มีผลเสมือนเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน มิได้เป็นการรับรองให้เจ้าหน้าที่ ปปง. มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน

ดังนั้นการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ที่จะต้องปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน โดยกำหนดขอบเขตและวิธีดำเนินการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. สามารถนำไปปฏิบัติได้เช่น กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจสอบ ค้น ยึดอายัด เอกสารหรือสิ่งของใดๆ ตลอดจนทำการสอบสวนบุคคลใดๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องทำการสอบสวนได้ เป็นต้น

การบัญญัติชัดเจนไว้เช่นนี้ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. สามารถดำเนินการเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ได้เอง เพราะถือว่าการดำเนินเพื่อนำเอาพยานหลักฐานมารวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ซึ่งบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ต้องให้ความร่วมมือ

การให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนโดยกำหนดขอบเขตและวิธีการใช้อำนาจหน้าที่อย่างเช่นพนักงานสอบสวนไว้ชัดเจน ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. สามารถปฏิบัติกรต่างๆ เกี่ยวกับการสอบสวนได้เอง ไม่ต้องให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการให้ เท่ากับเป็นการเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เช่นกัน

(4) การให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจสอบสวนเบื้องต้น

การพัฒนาอำนาจสอบสวนคดีอาญาของ ปปง. ในลักษณะที่มีอำนาจสอบสวนเบื้องต้น สามารถทำได้โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจแสวงหา

พยานหลักฐานตัวเอง เพื่อให้พยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีน้ำหนักมากพอ ที่พนักงานสอบสวนจะนำไปใช้เป็นหลักในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนได้โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจสอบ ค้น ยึด อาศัย เอกสารหรือบัญชีหรือวัตถุใดๆ ที่เกี่ยวกับการสอบสวน และทำการสอบสวนบุคคลใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน เป็นต้น

ส่วนการสอบสวนและดำเนินคดีตามอำนาจหน้าที่ใน ป.ว.อ. คงให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเช่นเดิม เพื่อให้สำนวนการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ได้มีการตรวจสอบกลับกรองจากพนักงานสอบสวนก่อนฟ้องคดี เพื่อเป็นการคานอำนาจและถ่วงดุลตลอดจนให้ความเป็นธรรมและคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา

4.3.1.2.2 แนวทางพัฒนาด้านอื่น

ในการพัฒนาบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จะมีผลสมดังเจตนารมณ์ในการพัฒนานั้น จะต้องมีการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องไปกับการพัฒนาบทบาทอำนาจหน้าที่นั้นด้วย ด้านอื่นๆ ที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับบทบาทและอำนาจหน้าที่มีดังนี้ คือ

(1) ความรู้ความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. สมกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่จะพัฒนาใหม่ตามรูปแบบต่างๆ ต้องมีการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นด้วย จะต้องมีการฝึกอบรมให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทั้งทางข้อกฎหมายและทางปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จะต้องทำการตรวจ ค้น บุคคลสิ่งของหรือสถานที่ เข้าไปในสถานที่เพื่อยึด อาศัย หรือจับกุมผู้ถูกกล่าวหา อันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ จึงต้องเพิ่มสรรภาพทางด้านนี้ให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

(2) อัตรากำลังของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้น ภารกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบงานมากขึ้น จนอาจเกินกำลังเจ้าหน้าที่แต่ละคนที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพที่ดีได้ อัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ที่ทำการสอบสวนคดีอาญาเกี่ยวกับการฟอกเงิน จึงมีส่วนสำคัญใน

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นอย่างมาก เพราะคดีอาญาเกี่ยวกับการฟอกเงินเป็นเรื่องละเอียด ละอ่อน อาจแฝงไปด้วยอิทธิพลทางการเมืองหรือการบริหารประเทศ ทั้งการหาหลักฐานก็ ยากลำบาก จึงจำเป็นต้องพัฒนาอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้มีจำนวนเหมาะสมกับภาระงานที่ต้อง รับผิดชอบ มิให้มืองานล้นมือเกินกำลังเจ้าหน้าที่ที่แต่ละคนจะทำได้ขณะเดียวกันต้องควบคุม อัตรากำลังเจ้าหน้าที่มิให้ลดน้อยลงไปกว่าที่ยังไม่เพิ่มอำนาจหน้าที่ คือต้องควบคุมการเข้าและ ลาออกของเจ้าหน้าที่มิให้มีการเข้าและออกบ่อยนัก เพราะจะมีผลกระทบต่อถึงสำนวนการ สอบสวนที่เจ้าหน้าที่ได้ทำไว้แล้ว เจ้าหน้าที่คนใหม่ซึ่งยังไม่มีประสบการณ์และความชำนาญใน งานด้านนี้ ย่อมต้องใช้เวลาศึกษาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อจากเจ้าหน้าที่คนเดิมที่ได้ทำไว้แล้ว ทำให้ การสอบสวนล่าช้าออกไปได้ การควบคุมมิให้เจ้าหน้าที่เข้าและออกบ่อยนั้นควรควบคุมโดยการให้ สวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

(3) สวัสดิการของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.

การปฏิบัติภารกิจ ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นภารกิจที่หนักและต้องอาศัยความซื่อสัตย์สุจริตของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้เป็นพื้นฐาน ดังนั้นควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีขวัญและกำลังใจที่จะปฏิบัติงานโดยไม่เกรงกลัวต่อ ความยากลำบากและอิทธิพลใด ๆ การบำรุงขวัญและกำลังใจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จึง เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรพัฒนา อาจพัฒนาโดยการชมเชยผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริตและเอาใจใส่รับผิดชอบในหน้าที่การงานดี ให้ปรากฏแก่สายตาประชาชนทั่วไป หรือ จะให้มีประจำตำแหน่ง แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนคดีฟอกเงิน เป็นพิเศษ ต่างหากจากเงินเดือน หรือจะจัดสวัสดิการอย่างอื่นที่สามารถบำรุงขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ ได้ตามความเหมาะสม หากเจ้าหน้าที่มีกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อันยากลำบากนี้แล้ว เชื่อได้ว่า การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะมีประสิทธิภาพที่ดี

4.3.2 แนวทางในการพัฒนาบทบาทอำนาจหน้าที่การดำเนินคดีอาญาของ ปปง.

การพัฒนาการดำเนินคดีอาญา ปปง. ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควร เน้นการพัฒนาด้วยบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็น หลักสำคัญ แต่การปฏิบัติหน้าที่จะได้ผลตามแนวทางที่พัฒนาได้จะต้องมีมาตรการรองรับ แนวทางพัฒนาด้วย มาตรการรองรับนั้นควรเป็นประการใด จะแยกกล่าวเป็นกรณีมาตรการ รองรับบทบาทอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาของ ปปง. และกรณีมาตรการรองรับ ทางด้านอื่น ดังนี้

4.3.2.1 มาตรการรองรับบทบาทอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาของ ปปง. ตามแนวทางพัฒนา

(1) มาตรการรองรับการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นพนักงานสอบสวน

มาตรการรองรับที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนารูปแบบนี้คือจะต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้บัญญัติรองรับฐานะบทบาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ให้เป็นพนักงานสอบสวนตาม ป.ว.อ. และบัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาให้เพิ่มขึ้น และเมื่อสอบสวนเสร็จให้สรุปสำนวนการสอบสวนเสนอพนักงานอัยการ เป็นต้น โดยระบุให้ชัดเจนไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พร้อมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบปฏิบัติของ ปปง. ที่ใช้บังคับอยู่ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ใหม่ด้วย

(2) มาตรการรองรับการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นพนักงานสอบสวนร่วม

มาตรการรองรับที่เหมาะสมในการพัฒนารูปแบบนี้ คือปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ให้บัญญัติรับรองฐานะของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ให้เป็นพนักงานสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยตรงอยู่แล้ว ย่อมมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ของฝ่ายบริหารดี

(3) มาตรการรองรับการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน

มาตรการรองรับที่เหมาะสมในการพัฒนารูปแบบนี้คือต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ให้บัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ให้มีอำนาจเหมือนกับพนักงานสอบสวน โดยตัว

พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มิได้มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน โดยบัญญัติไว้ว่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตาม ป.ว.อ.⁶⁴

(4) มาตรการรองรับการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจสอบสวนเบื้องต้น

กระทำได้โดยการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ให้บัญญัติรับรองอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานได้เองด้วย จะทำให้ประสิทธิภาพในการสอบสวนมีมากขึ้น

4.3.2.2 มาตรการรองรับการพัฒนาด้านอื่น

การพัฒนาด้านอื่นของ ปปง. เพื่อส่งเสริมให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรใช้มาตรการปรับปรุงแก้ไขนโยบายและกฎระเบียบของ ปปง. ให้เป็นการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ปปง. ให้มีความรับผิดชอบเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ยากลำบากโดยเน้นการทำดียอมได้ดี เช่นการแก้ไขกฎระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ที่จะเข้ารับราชการในปปง. เสียใหม่ให้เหมาะกับภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น และแก้ไขเพิ่มเติมในด้านสวัสดิการให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ให้มีสวัสดิการที่ดีเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จะได้ไม่ทอดทิ้งงานอันสำคัญของชาติบ้านเมือง

มาตรการรองรับแนวทางพัฒนาการดำเนินคดีอาญาของ ปปง. จะเป็นเครื่องมือและกลไกที่ทำให้การดำเนินคดีอาญาของ ปปง. เป็นไปตามแนวทางที่พัฒนาใหม่ได้ ดังนั้นมาตรการรองรับจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา หากมีแนวทางพัฒนาแต่ขาดมาตรการรองรับ หรือมีมาตรการรองรับแต่ไม่ลุ่มเจตนารมณ์ที่จะพัฒนา การพัฒนาตามที่ตั้งเป็นเป้าหมายไว้ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นมาตรการรองรับแนวทางพัฒนาการดำเนินคดีอาญาที่สำคัญของ ปปง. หาก ปปง. มุ่งประสงค์จะพัฒนาไปในแนวทางใดที่ทำให้การปฏิบัติงานของ ปปง. มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น ปปง. จะต้องแสดงให้เห็นประจักษ์ว่าการพัฒนาไปใน

⁶⁴ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 7

แนวทางที่ประสงค์นั้นมีผลดีมากกว่าผลกระทบและก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการบริหารประเทศได้ประการใด หากแสดงให้เห็นดังกล่าวได้การแก้ไข พระราชบัญญัติ ปปง. เพื่อรองรับแนวทางพัฒนาใหม่นั้น ก็จะไม่เป็นเรื่องยาก

4.4 การควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญา หากให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจในการสอบสวน

ระบบกฎหมายที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะต้องตั้งมั่นอยู่บนหลักนิติรัฐแล้ว จำเป็นที่จะต้องมียกลไกในทางการเมืองการปกครองของรัฐที่ดีและมีประสิทธิภาพกล่าวคือ ต้องมีการจัดตั้งองค์กรของรัฐต่างๆ ที่ใช้อำนาจของประชาชนในการทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุล ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของฝ่ายบริหาร ในกรณีหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ บริหารงานบกพร่อง ขาดความเป็นธรรม ดังนั้นหากให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจในการสอบสวนแล้ว จึงจำเป็นจะต้องมียกลไกที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบใช้อำนาจดังกล่าวของพนักงาน เจ้าหน้าที่ ปปง. ด้วย ซึ่งระบบการควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญาจะมีการควบคุม ตรวจสอบทั้งจากองค์กรภายในกระบวนการยุติธรรมและการควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรอื่นซึ่ง ไม่ใช่องค์กรในกระบวนการยุติธรรม

4.4.1 กระบวนการตรวจสอบและควบคุมจากองค์กรภายในกระบวนการยุติธรรม

4.4.1.1. การควบคุมการสอบสวนคดีอาญาโดยศาลหรือองค์กรตุลาการ

ความสำคัญขององค์กรตุลาการนั้นคือ ถือเป็นศูนย์กลาง เป็นหัวใจของ กระบวนการทางอาญาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่น่าเลื่อมใสศรัทธาที่สุด เป็นองค์กรที่มี ระเบียบแบบแผนอย่างยิ่ง และเป็นสถาบันที่วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการทางอาญา การ ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกเห็นยวรั้ง จำกัดและปรุงแต่งโดยศาลหรือองค์กรตุลาการ ดังกล่าว⁶⁵

⁶⁵ Josse R. Pistle , *Criminal Law for Peace officers* , (Reston Virginia : Reeto Publishing Co. , 1976) , p. 19.

จะเห็นได้ว่า อำนาจตุลาการและองค์กรตุลาการ ได้รับการยอมรับนับถือตลอดมาทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นอำนาจ เป็นสถาบันที่คอยเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง การใช้ อำนาจการกระทำที่ไม่ชอบ เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล อาจกล่าวได้ว่าอำนาจ ตุลาการมันคงเพียงใด เสรีภาพของประชาชนก็บริบูรณ์เพียงนั้นเมื่อองค์กรตุลาการเป็นกลไกเป็น เครื่องมือหนึ่งของรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มุ่งเสริมสร้างให้เกิดความสงบสุข ในสังคมส่วนรวม ผู้ต้องหาซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จึง จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง องค์กรตุลาการ จึงมีความจำเป็นและความชอบธรรมอย่างยิ่งที่ จะต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา⁶⁶ และองค์กรตุลาการจะต้องมีส่วนในการคุ้มครองทุก ขั้นตอนตามบทบาทอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ แม้ในขั้นก่อนการพิจารณา (การสอบสวนและการ ฟ้องร้อง) ก็จำเป็นต้องมีการคุ้มครองด้วย เนื่องจากศาลหรือองค์กรตุลาการเป็นประธานใน คดีอาญา ดำเนินการควบคุมการดำเนินคดีอาญา ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ผู้กระทำ ผิดได้รับการลงโทษและผู้บริสุทธิ์ได้รับการคุ้มครองป้องกัน

การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองในระบบ ต่างๆ นั้นไม่ว่าจะเป็นการควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่ายปกครอง⁶⁷ ซึ่งได้แก่ การควบคุมบัญชา (Contro Le hie rarchique) และ การกำกับดูแล (Tutelle administrative) หรือการควบคุม โดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครอง⁶⁸ คือ การควบคุมโดยรัฐสภาและการควบคุมโดยองค์กรตุลาการ หรือศาลนั้น ถือว่าระบบการควบคุมโดยองค์กรตุลาการนั้นเป็นระบบที่ดีที่สุด

การควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการนั้น ซึ่งเป็นการควบคุมไม่ให้อำนาจการกระทำขององค์กรฝ่ายบริหารขัดต่อกฎหมาย การควบคุมไม่ให้อำนาจการกระทำขององค์กรฝ่ายบริหารและองค์กร นิติบัญญัติ องค์กรตุลาการซึ่งจะทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของ

⁶⁶ เกี่ยวกับบทบาทของศาลในการควบคุมการสอบสวนนั้น จะเห็นได้ชัดกรณีศาลของสหรัฐ ซึ่งยึดถือหน้าที่หลัก คือ การคุ้มครองประชาชนจากการละเมิดอันไม่ชอบจากฝ่ายบริหาร ซึ่งแตกต่างจากในภาคพื้นยุโรป ที่กำหนดให้หน้าที่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพนี้เป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร ตัวอย่าง เช่น การใช้หลักฟ้องคดีอาญาเชิงบังคับในเยอรมัน ดู เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เปรียบเทียบ 2, คำบรรยายชั้นปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2523

⁶⁷ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง, ในคู่มือการศึกษาวิชากฎหมายปกครอง (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา, 2539), หน้า 171.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

องค์กรฝ่ายบริหารที่ดี ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ดี อาจจะเป็นองค์กรตุลาการอีกองค์กรหนึ่งแยกต่างหากจากองค์กรตุลาการผู้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาก็ได้ เช่น ศาลปกครอง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาคดีปกครอง หรือศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย แต่ถึงอย่างไรองค์กรตุลาการนั้น ๆ จะต้องมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริงจากทั้งองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ และองค์กรฝ่ายบริหาร กล่าวคือ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน องค์กรตุลาการไม่จำเป็นต้องฟังคำสั่ง คำบัญชาจากองค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติแต่ประการใด

4.4.1.2 การควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ

บทบาทของพนักงานอัยการกับพนักงานสอบสวนนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องกันเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรม ความสัมพันธ์ของทั้งสองบทบาทนั้นมีอิทธิพลต่อกันเป็นอย่างยิ่ง ในลักษณะการควบคุมตรวจสอบหรือกำกับดูแลเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และ เพื่อที่จะควบคุมปราบปรามอาชญากรรมในสังคม แต่ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้รับการถูกวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆว่า บทบาทของอัยการกับพนักงานสอบสวน ยังไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันในทางที่ดีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินคดี ของกระบวนการยุติธรรม อำนาจพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีมากเกินไปขาดการควบคุม เพื่อให้เกิดดุลอำนาจ และระบบอัยการประเทศไทยยังไม่เป็นระบบอัยการสากลที่สามารถคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเต็มที่ และสามารถทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางควบคุมอาชญากรรมเป็นต้น

การควบคุมกระบวนการสอบสวนของไทย เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบสากลนั้น ก็เพื่อให้พนักงานอัยการได้มีอำนาจควบคุมการสอบสวนได้มากขึ้นเท่านั้น กล่าวคือ ให้ได้มีส่วนรับผิดชอบควบคุมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มคดี สำหรับการสอบสวนนั้นยังคงอยู่ที่เจ้าพนักงานตำรวจเหมือนเดิม ไม่ใช่แย่งการสอบสวนมาอยู่ที่พนักงานอัยการ เพราะการสอบสวนจะอยู่ที่ใคร ไม่ว่าจะอยู่ที่ตำรวจ หรืออยู่ที่พนักงานฝ่ายปกครอง อัยการจะไม่เข้าไปรู้เห็นด้วยว่า อำนาจการสอบสวนนั้นอยู่ที่ไหนเพียงแต่ว่าการสอบสวนจะอยู่ที่ใดก็ตาม บทบาทของอัยการจะเข้าไปมีส่วนควบคุมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มคดี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมและ เพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติ ดังนั้น ประเด็นเรื่องการสอบสวนกับการควบคุมการสอบสวนจึงเป็นคนละประเด็น เมื่ออัยการได้มีบทบาทเข้าไปควบคุมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มคดี

ดังเช่นเดียวกับอัยการสากลทั่วไป ดังได้กล่าวมาแล้วจะเป็นธรรมให้แก่คู่กรณีเป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่ทำให้ขาดความเป็นธรรม และเป็นการคานอำนาจการสอบสวนที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ด้วย ตัวอย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา อัยการ เป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดองค์หนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา⁶⁹ และมีบทบาทที่สำคัญในการควบคุมอำนาจของตำรวจในมลรัฐหลายแห่งของสหรัฐอเมริกาไม่ว่าขั้นตอนก่อนการจับกุมตรวจค้น หรือหลังจากการจับกุมตรวจค้น (การควบคุม และการสอบสวน) ก็ตาม ขั้นตอนก่อนการจับกุมตรวจค้น กฎหมายบังคับให้ว่า อัยการต้องให้ความเห็นชอบในหมายจับเสียก่อน มิฉะนั้นแล้วศาลจะออกหมายจับไม่ได้

สำหรับในกรณีที่การจับกุมและตรวจค้นนั้น มิได้มีการควบคุมมาก่อนล่วงหน้า ซึ่งได้แก่ กรณีที่กระทำไป โดยไม่มีการออกหมายจับและหมายค้นก่อนนั้น การควบคุมหลังจากการดำเนินการจับกุมและตรวจค้นไปแล้วจึงมีความสำคัญในแง่ของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะ การจับกุมและตรวจค้นอาจกระทำไปโดยพลการขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ในสหรัฐอเมริกาอัยการมีบทบาทอันสำคัญยิ่งที่จะคอยควบคุมการใช้อำนาจจับกุมและตรวจค้นเพราะอัยการ คือ ผู้ที่จะดำเนินการฟ้องคดียังศาล หากอัยการเห็นว่าตำรวจแก้งจับกุมคนบริสุทธิ์ ซึ่งมีได้กระทำความผิดที่กล่าวหาแต่อย่างใด อัยการย่อมใช้ดุลยพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีได้⁷⁰

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยที่ใช้อยู่ปัจจุบันกฎหมายได้แยกการสอบสวนกับการฟ้องคดีออกจากกันโดยเด็ดขาด การสอบสวนคดีอาญาดังแต่การรับคำร้องทุกข์สืบสวนจับกุมสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนกระทั่งสรุปสำนวนเสนอความเห็นอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยตลอด อัยการจะเข้าเกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวน และความเห็นมาแล้วเท่านั้น จากนั้นอัยการจึงจะพิจารณาสั่งฟ้อง สั่งไม่ฟ้องหรืองดการสอบสวน หรือสั่งให้พนักงานสอบสวนเพิ่มเติม ฯลฯ⁷¹

⁶⁹Fred E. Inbau, Cases and Comments on Criminal Procedure, p. 481

⁷⁰ การจับกุมผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ มีหลักปฏิบัติเหมือนกัน ซึ่งบัญญัติไว้ใน Judge's Rule คือการจับกุมผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดในสหรัฐอเมริกาในทุกกรณี จะต้องเป็นหลักประกันต่อเสรีภาพจะไม่ถูกลิดรอนหรือทำให้เสียเปรียบโดยปราศจากเหตุอันสมควร ฉะนั้นผู้ถูกจับจะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ ในอันที่จะรับสารภาพ หรือ ปฏิเสธข้อกล่าวหาว่านั้น ซึ่งหลักดังกล่าวใช้ปฏิบัติทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ

⁷¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140,141

แต่อย่างไรก็ดี หากสันนิษฐานถึงเหตุผลดังกล่าวก็คงสรุปได้ว่า กฎหมายต้องการให้อัยการวางตัวเป็นกลางในการดำเนินคดีอาญาโดยเกรงว่าหากให้อัยการเข้าร่วมในการสอบสวนตั้งแต่ต้นจะทำให้มีความปักใจว่าผู้ต้องหากระทำผิด หรือไม่กระทำผิดตามที่ ถูกกล่าวหาและในชั้นพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องความรู้สึกดังกล่าวก็จะผูกพันอยู่ทำให้เสียความเที่ยงธรรม จึงไม่ควรให้อัยการเข้าร่วมในการสอบสวน แต่ให้ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองสำนวน โดยเฉพาะ

อำนาจสอบสวนเป็นอำนาจสำคัญซึ่งอาจใช้ให้เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลได้ง่ายถ้าหากปล่อยให้หน่วยงานหรือเจ้าพนักงานฝ่ายเดียวเป็นผู้ใช้ การแก้ปัญหาให้ตรงจุดก็จะต้องมีหน่วยงานหรือเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นมาร่วมมีส่วนร่วมควบคุมอันเป็นกลไกเพื่อคานการใช้อำนาจของฝ่ายแรกด้วย

ดังนั้น โดยหลักการแล้วเจ้าพนักงานที่น่าจะเป็นผู้ควบคุมการสอบสวนได้อย่างเหมาะสมที่สุดก็ควรจะได้แก่อัยการ ซึ่งจะเห็นได้จากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. อัยการมีหลักประกันความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ เพราะอัยการมีคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) อันเป็นองค์กรอิสระเป็นผู้พิจารณาความดีความชอบโยกย้ายหรือลงโทษทางวินัย อัยการจึงอยู่ในวิสัยที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างตรงไป

2. อัยการเป็นเจ้าพนักงานที่มีคุณวุฒิทางกฎหมายระดับสูง คือต้องเป็นทั้งบัณฑิตทางกฎหมายจากมหาวิทยาลัยและเป็นทั้งเนติบัณฑิตเป็นอย่างน้อย จึงเป็นหลักประกันที่น่าเชื่อถือได้ในเรื่องการวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

3. อัยการมีความรู้ในเชิงการดำเนินคดีชั้นศาลเป็นอย่างดี เนื่องจากประสบการณ์ในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับศาล ทำให้อัยการรู้ว่าควรจะทำ การสอบสวนอย่างไร จึงจะเป็นการถูกต้องรัดกุมเป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดีในชั้นศาล ถ้าได้ความอย่างไร จึงควรดำเนินคดีถ้าไม่ได้ความอย่างนั้นก็ควรปล่อยตัวผู้ต้องหาให้พ้นข้อหาไปโดยเร็วทำให้คดีไม่รกราก ประชาชนไม่ต้องตกเป็นจำเลยโดยใช้เหตุอันมีผลทำให้อิสรภาพของเขาถูกกระทบกระเทือนระหว่างการดำเนินคดี ต้องเสียเวลาทำมาหากินและเสียเงินทองเพื่อจ้างทนายความต่อสู้คดี

4. อัยการมีหน้าที่ว่าความในศาลอยู่แล้ว การที่อัยการจะได้รู้ข้อเท็จจริงมาตั้งแต่ต้นในชั้นสอบสวนย่อมเป็นประโยชน์ในการว่าความ เพราะการที่ได้ฟังได้เห็นผู้ต้องหาผู้เสียหายและพยานด้วยตนเอง ย่อมทำให้อัยการรู้ต้นลึกหนางบางในคดี และสามารถ

วินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ถูกต้องกว่าที่จะเพียงอ่านเอาจากตัวหนังสือในสำนวนซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้ทำเสนอมาให้

5. การควบคุมการสอบสวนเป็นความรับผิดชอบของอัยการ ตามหลักสากลกล่าวได้ว่านานาอารยประเทศ อัยการมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการควบคุมการสอบสวนคดีอาญาเราคงจะได้เห็นได้ยินข่าวต่างประเทศบ่อย ๆ เช่นข่าวเกี่ยวกับคดีสำคัญๆ จากสหรัฐอเมริกา หรือญี่ปุ่น เช่นคดีวอเตอร์เกต คดีอดีตรองประธานาธิบดี สไปโรว์ แอนิว กระทำการทุจริต หรือคดีอดีตนายกรัฐมนตรีทานากะ ของญี่ปุ่นต้องหาว่ารับสินบนจากบริษัทค้าเครื่องบินอเมริกัน เป็นต้น ซึ่งคดีใหญ่ ๆ ที่อื้อฉาวเช่นนี้ อัยการของเขาไม่เพียงแต่ “ ควบคุม ” การสอบสวนเท่านั้น หากแต่ต้องลงมือสอบสวนเองเลยทีเดียว ทั้งนี้เพราะอัยการมีหลักประกันในตำแหน่งหน้าที่ไม่ต้องหวั่นเกรงอิทธิพลใด ๆ ทำนองที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1 นั้นเอง จึงเป็นที่เชื่อมั่น ในความสุจริตยุติธรรมได้มากกว่าที่จะให้พนักงานอื่นใดเป็นผู้มีอำนาจสืบเชิงในการสอบสวน

วิธีการที่อัยการสามารถควบคุมกระบวนการสอบสวน ในทางปฏิบัติกระทำได้ ดังนี้คือ

1. ให้พนักงานสอบสวนแจ้งอัยการทุกครั้งที่เกิดเหตุคดีอาญาขึ้น (เช่นในประเทศญี่ปุ่นตำรวจจะต้องแจ้งแก่อัยการภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่ทำการจับกุมผู้ต้องหาในคดีอาญาธรรมดา ๆ ส่วนในคดีอุกฉกรรจ์อัยการมีอำนาจริเริ่มสั่งการและดำเนินการสอบสวนได้เองทันทีที่ทราบเหตุ ทั้งนี้ไม่ว่าอัยการจะทราบเหตุมาโดยวิธีทางใดๆ)
2. ให้อัยการไปร่วมชั้นสุตรพลิกศพทุกคดี
3. อัยการอาจใช้ดุลยพินิจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนบุคคลใดเป็นผู้ต้องหาในความผิดฐานใดก็ได้เมื่อมีพยานหลักฐานพอควรที่จะดำเนินคดีกับผู้นั้น
4. อัยการอาจใช้ดุลยพินิจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานหรือบุคคลใดหรือรวบรวมพยานเอกสารหรือพยานวัตถุใดเพื่อประโยชน์แก่คดี
5. อัยการอาจไปนั่งฟังการสอบสวน หรือ ถ้าเห็นสมควรจะทำการสอบสวนเองก็ได้

6. อัยการอาจเรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจดูในขณะใดก็ได้⁷²

การดูแลและคานอำนาจการสอบสวนของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140, 142, 143 และ 144 มีบทบัญญัติให้พนักงานอัยการทำหน้าที่ดูแลและคานอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวน สรุปได้ดังนี้

1. มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมในกรณีเห็นว่าสำนวนการสอบสวนยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ หรือยังไม่ชัดเจน

2. มีอำนาจเหนือพนักงานสอบสวนในการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับ สั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาแต่ในกรณีที่พนักงานอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา และ ความเห็นนั้น ไม่ใช่ความเห็นของอธิบดีกรมอัยการ อัยการต้องสั่งสำนวนการสอบสวนกลับมา ให้อธิบดีกรมตำรวจพิจารณา (สำหรับในกรุงเทพฯ) หรือผู้ว่าราชการจังหวัด (สำหรับต่างจังหวัด) ถ้าอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นด้วยกับอัยการความเห็นถือเป็นยุติ แต่ถ้าไม่เห็นด้วยจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปให้อธิบดีกรมอัยการชี้ขาด

จะเห็นได้ว่าการถ่วงดุลและคานอำนาจการสอบสวนไว้อย่างเหมาะสมกับสังคมไทยและมีประสิทธิภาพในการควบคุมการสอบสวนอย่างน่าพอใจเมื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายในประเทศอื่น⁷³

3. ในคดีฆาตกรรม โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ (คดีวิสามัญฆาตกรรม) หรือตายระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานเมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังอัยการ เพื่อให้อัยการทำคำร้องต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

⁷² นิติพัฒน์ " อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา " , ระบบอัยการสากล.(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ , 2526) น.56

⁷³ พงษ์ศักดิ์ กนิษฐกุล , การบริหารงานสอบสวน สภาพปัญหาและทิศทางการพัฒนา , ม.ป.พ. , 2533 , น.47.

ในการนี้ศาลจะต้องทำการไต่สวน โดยเปิดเผย และ สามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลของผู้ตาย มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล 3 กรณี

- (1) ขอเข้ามาซักถามพยานที่อัยการนำมาสืบ
- (2) สืบพยานอื่นได้ด้วย แม้พนักงานสอบสวนจะไม่ได้สอบสวนพยานนั้นไว้
- (3) มีสิทธิแต่งตั้งทนายเข้าดำเนินการแทน

ซึ่งเป็นมาตรการตามกฎหมาย ที่ให้ความคุ้มครองประชาชน และขณะเดียวกันก็เป็นการถ่วงดุล และคานอำนาจโดยศาล อัยการและทนายความอีกด้วย ในการควบคุมการปฏิบัติงานของตำรวจ

4.4.2 กระบวนการตรวจสอบและควบคุมจากองค์กรภายนอกกระบวนการยุติธรรม

4.4.2.1 การควบคุมการสอบสวนคดีอาญาโดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ช.)

ปัจจุบันนับตั้งแต่ มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในฉบับที่ 2 พ.ศ. 2530 สำนักงาน ป.ป.ช. เป็นองค์กรสำคัญของรัฐที่เกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว มีบทบาทในการตรวจสอบควบคุม การปฏิบัติงานของข้าราชการ และพนักงานในองค์กรของรัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งการปฏิบัติงานสอบสวนของตำรวจด้วย หากกรณีมีประชาชนร้องเรียน หรือมีบัตรสนเท่ห์ หรือ ปราบกฏขาวตามหน้าหนังสือพิมพ์ระบุถึงการทุจริต หรือการประพฤติมิชอบของพนักงานสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ช. จะเข้ามาทำการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง เมื่อผลการสืบสวนสอบสวนมีพยานหลักฐานที่ได้ว่ามีกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการจริง จะนำเรื่องเข้าคณะกรรมการพิจารณา เมื่อคณะกรรมการลงมติชี้มูลความผิดแล้ว ก็จะแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดพิจารณาดำเนินการต่อไปทั้งทางอาญา และ วินัย แล้วแต่กรณี ซึ่งนับว่าเป็นองค์กรหนึ่งซึ่งเข้ามาถ่วงดุลอำนาจการสอบสวน ตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนได้อย่างดียิ่งอีกทางหนึ่ง

4.4.2.2 การควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญาโดยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักการใหม่ ๆ เพื่อเป็นหลักประกันและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในบทบัญญัติต่าง ๆ หลายบทบัญญัติ ทั้งนี้เนื่องจากบทบัญญัติมาตราเหล่านี้ ไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงรากฐานความคิดของหลักนิติรัฐ (The rule of law) เท่านั้น แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้น สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานยังเป็นกรอบ และมาตรวัดสำคัญในการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อำนาจรัฐในฐานะฝ่ายปกครอง (Administrative power) กล่าวคือ สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้้นั้นก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่รัฐในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและดำเนินการให้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวบังเกิดผล ไม่ว่าสิทธิหรือเสรีภาพนั้นรัฐธรรมนูญจะได้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับการคุ้มครอง และผูกพันรัฐตลอดจนองค์กรของรัฐต่าง ๆ ในการออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวงที่ใช้บังคับแก่ราษฎร⁷⁴

กล่าวโดยเฉพาะกลไกที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระหลายองค์กรขึ้นนอกเหนือจากอำนาจตุลาการที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยเฉพาะการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรของรัฐฝ่ายปกครอง ที่อาจจะกระทบกระเทือน หรือละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนได้ ซึ่งคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา เป็นองค์กรอิสระอีกองค์กรหนึ่งที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันสิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของราษฎรต่อการใช้อำนาจตามอำเภอใจของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครอง (Administrative)

บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542⁷⁵

⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 27.

⁷⁵ มาตรา 197 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542

กำหนดให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน ในกรณีที่ข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือกรณีที่ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชน โดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการปฏิบัตินั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือกรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังมีอำนาจแจ้งให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนและผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือมีมูลความผิดทางอาญา หรือมีมูลความผิดทางวินัย และให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนและผู้บังคับบัญชาดังกล่าวแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบทุกสามเดือน⁷⁶ และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาบรรลุผล พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 จึงกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจบังคับในการปฏิบัติหน้าที่⁷⁷ คือ มีอำนาจเรียกให้หัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือบุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ถ้อยคำ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยาน หลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง ประกอบการพิจารณา มีอำนาจตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีร้องเรียน โดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ทราบล่วงหน้าในเวลาอันควร รวมตลอดจนอำนาจในการบังคับหน่วยงานให้ทำตามคำวินิจฉัย⁷⁸

อย่างไรก็ตามผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภาจะไม่รับเรื่องร้องเรียน หากเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเด็ดขาดแล้ว⁷⁹

⁷⁶ มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542

⁷⁷ มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542

⁷⁸ มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542

⁷⁹ มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542

การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลโดยองค์กรอิสระโดยเฉพาะ "ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา" หรือ Ombudsman จึงเป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นมาให้เพื่อประชาชนนำความทุกข์ของตน ที่ได้รับความไม่เป็นธรรม จากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ของรัฐมาร้องเรียนได้ โดยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะถือเอาความทุกข์ของราษฎรเป็นหลัก หากราษฎรมีทุกข์อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าการกระทำนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ชอบด้วยหน้าที่หรือไม่ก็ตาม ถ้าการนี้นำมาซึ่งความไม่เป็นธรรมแก่ราษฎร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็มีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำรายงานเสนอให้มีการแก้ไขโดยหน่วยงานของรัฐ หากไม่มีการแก้ไขผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็มีอำนาจทำรายงานเสนอต่อรัฐสภาและพิมพ์เผยแพร่ให้สาธารณชนทราบ

ที่ผ่านมาผู้ตรวจการเงินแผ่นดินของรัฐสภาเน้นการแก้ไขข้อพิพาทโดยสันติวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ไม่ว่ารัฐโดยองค์กรของรัฐฝ่ายปกครองจะเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น ย่อมสร้างความวิตกกังวลแก่คู่กรณีที่เป็นราษฎรอีกฝ่ายหนึ่งไม่มากนักน้อย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นผู้ที่ใช้อำนาจรัฐนั่นเอง ดังนั้นในกรณีนี้จึงต้องอาศัยกลไกแก้ไขความขัดแย้งที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ผลการแก้ไขปัญหาซึ่งนอกจากจากจะต้องรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของส่วนรวมแล้วยังต้องก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย การดำเนินงานแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนยังต้องมีกระบวนการที่เป็นไปอย่างรวดเร็วอีกด้วยทั้งนี้เพื่อให้การแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นไปโดยรวดเร็ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงใช้แนวทางการเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่าย (win-win solution)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตามคำร้องเรียนโดย การศึกษาสาเหตุแห่งปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ปัญหาการละเลยหรือละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานและความไม่ยุติธรรมตามคำร้องเรียนของประชาชน เพื่อเสนอทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขความผิดพลาดและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นนั้นอย่างเป็นระบบต่อองค์กรของรัฐฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบ หรือพิจารณาดำเนินการต่อไป

ในบางกรณีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเมื่อได้พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วพบว่าแม้องค์กรของรัฐฝ่ายปกครองได้ปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว แต่การดังกล่าวก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่สิทธิเสรีภาพประชาชน กล่าวคือ ความ

ไม่เป็นธรรมหรือความไม่เสมอภาคในกฎหมาย หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือความลำเอียงของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรี ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจเสนอแนะต่อองค์กรของรัฐฝ่ายปกครองนั้น ๆ เพื่อพิจารณาดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต่อไป และส่งรายงานเรื่องดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีทราบ

อีกประการหนึ่ง หากเป็นกรณีที่เป็นเรื่องสำคัญเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก และข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่ได้มีต่อองค์กรของรัฐฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้องนั้น ไม่ได้ได้รับการปฏิบัติโดยไม่มีเหตุผลอันควร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจทำรายงานเรื่องดังกล่าวเสนอต่อวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรเป็นการด่วนก็ได้พร้อมกันนี้ก็จะเปิดเผยรายงานดังกล่าวแก่ประชาชนทราบ

ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การเสนอแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ อันเป็นที่มาแห่งอำนาจ กระทำการขององค์กรของรัฐฝ่ายปกครองที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ของราษฎรโดยไม่เป็นธรรม หรือลำเอียง การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวเป็นการสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานขององค์กรของรัฐฝ่ายปกครอง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน อันเป็นการเสริมสร้างหลักการปกครองที่ดี (good governance) ให้เกิดขึ้นในประเทศต่อไป ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงเป็นทางเลือกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิของบุคคลที่จะฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองไว้⁸⁰

ในกรณีหากผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่ากฎหมายที่มีค่าบังคับในระดับต่ำกว่ากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เช่น กฎ ข้อบังคับ หรือระเบียบ เป็นต้น อันเป็นแหล่งที่มาของอำนาจกระทำการของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครอง หรือการกระทำของบุคคล ตามกฎข้อบังคับหรือการกระทำของบุคคลใดหรือตามความในมาตรา 197 (1) แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้แก่ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญจริงก็เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป⁸¹

⁸⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 62. " สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือ ลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

⁸¹ มาตรา 198 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

จึงกล่าวได้ว่าผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอีกองค์กรหนึ่งที่เป็นอิสระ ซึ่งแม้ไม่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด แต่ก็ทรงไว้ซึ่งอำนาจในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐในทางปกครองซึ่งในการดำเนินงานอาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของราษฎร เป็นองค์กิริอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีบทบาทอีกด้านหนึ่งในการเป็นตัวกลางเชื่อมประสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐและเป็นทางเลือกใหม่ของประชาชนในการร้องทุกข์โดยมีปรัชญาในการดำเนินงานคือ รวดเร็ว โปร่งใส เป็นกลางและเสียค่าใช้จ่ายน้อย นอกจากนี้ยังไม่มีการสร้างบรรยากาศของการเผชิญหน้ากันอย่างไม่เป็นมิตร เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตกลงกันได้ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังสามารถเป็นที่พึ่งให้ประชาชนและเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะช่วยตอบสนองความต้องการด้านสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่แก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนและสร้างคามยุติธรรม โดยการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

เมื่อพิจารณาบทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาโดยภาพรวมแล้วไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการเชิงรับ โดยการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนตามกฎหมาย หรือมาตรการเชิงรุก ซึ่งนอกจากมุ่งสร้างเครือข่ายร่วมกับภาคประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่อาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยศึกษาวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัญหาในเชิงระบบ เพื่อทำรายงานและข้อเสนอแนะเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาแก้ไขต่อไป อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ดังนี้⁸²

1. เป็นกลไกในเชิงสถาบันที่เป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน กล่าวคือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรือได้รับผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพสามารถร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้
2. เป็นกลไกคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยการสืบสวนและแก้ไขปัญหาคความทุกข์ยากของประชาชนที่ร้องเรียกต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาด้วยความรวดเร็วยืดหยุ่น ประหยัดและเป็นธรรม
3. เป็นกลไกที่ช่วยบรรเทาและแก้ไขระบบการปกครองที่มีผิดพลาดหรือไม่เหมาะสมก่อนที่จะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการดำเนินชีวิตของประชาชนในภาพรวม

⁸²วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์ : บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2546-มีนาคม 2547) : หน้า 45-46.

4. เป็นกลไกที่สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชน โดยปราศจากอคติ
5. เป็นกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐฝ่ายปกครอง อันเป็นทางเลือกของประชาชนในการร้องเรียนหน่วยงานของรัฐ และกฎหมายอันอาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ด้วยความเป็นอิสระ
6. เป็นกลไกส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้
7. เป็นกลไกที่จะสนองต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อระบบการเมืองการปกครองของรัฐ และ
8. เป็นกลไกในการถ่ายทอดข้อมูลจากภาคประชาชน ให้แก่ภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการบริหารและการปกครอง

สถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประชาชนและฝ่ายบริหารหรือส่วนราชการได้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นช่องทางที่ถูกกำหนดโดยรัฐสภาหรือฝ่ายนิติบัญญัติ จึงกล่าวได้ว่าผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรอิสระองค์กรเดียวที่สามารถตรวจสอบความเหมาะสมของ การดำเนินงานของฝ่ายบริหารได้อย่างอิสระและเป็นธรรม พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยการรับเรื่องร้องเรียนที่มาจากประชาชน หรือนำปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานของฝ่ายปกครองมาพิจารณา แล้วเสนอทางแก้ไขปัญหา ศึกษาสาเหตุ และสรุปประเด็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความไม่ยุติธรรมตามคำร้องเรียน เพื่อเสนอทางแก้ปัญหาคความผิดพลาดและข้อบกพร่องที่อยู่ในระบบ และนำเรื่องร้องเรียนที่ประชาชนร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มาประมวลผลและเสนอให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือข้อบังคับที่ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อสังคมและประชาชน จึงกล่าวได้ว่าผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีบทบาทอีกด้านหนึ่งในการเป็นตัวกลางเชื่อมประสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ และเป็นทางเลือกใหม่ของประชาชนในการร้องทุกข์เพราะปัญหาในการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คือรวดเร็ว โปร่งใส เป็นกลางและเสียค่าใช้จ่ายน้อย นอกจากนั้นยังเป็นกรสร้างบรรยากาศของความเป็นมิตร ไม่มีการเผชิญหน้ากัน แต่นำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตกลงกันได้ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังสามารถเป็นที่พึ่งให้ประชาชน และเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะช่วยตอบสนองความต้องการด้านสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐาน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงเป็นกลไกในการ

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและทำหน้าที่แก้ไขความขัดแย้งระหว่างกัน ช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครองและมุ่งส่งเสริมการปกครองที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

4.4.2.3. การควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญาโดยสื่อมวลชนต่าง ๆ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าอิทธิพลของสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวัน มีอิทธิพลสูงมาก สามารถที่จะกระตุ้นเร่งเร้าให้องค์กรของรัฐบาลทั้งเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่าย ต้องให้ความสนใจและปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมด้วยความระมัดระวัง คดีอาญาบางเรื่องเมื่อเริ่มแรกดูแนวโน้มจะล้มเหลวขาดความเอาจริงเอาจัง หรือ ส่อไปในทางที่จะไม่ให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่สื่อมวลชนอาจขุดคุ้ยหยิบยกขึ้นมาเขียนข่าวเร่งเร้าให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการอย่างจริงจังด้วยความเป็นธรรมได้ ในสังคมไทยนั้นหนังสือพิมพ์มีส่วนช่วยเสนอข่าวที่เป็นการดูและคานอำนาจสอบสวนของตำรวจได้อย่างสำคัญ

อนึ่ง เนื่องจากอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา เป็นอำนาจที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง ซึ่งนอกเหนือจากการมีระบบการควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและจรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมุ่งประสงค์จะปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนควบคู่กับการรักษาความสงบสุขในสังคม พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จึงควรมีคุณธรรมและจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วย จะเห็นได้ว่าในเรื่องคุณธรรมและจรรยาบรรณนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษได้กำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไว้ กล่าวคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติโดยปรากฏอยู่ในประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน ซึ่งจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนตามประกาศฯ ดังกล่าวมีดังนี้

- ข้อ 1. พนักงานสอบสวนพึงเคารพในสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- ข้อ 2. พนักงานสอบสวนพึงยึดมั่นในศีลธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริต

ข้อ 3. พนักงานสอบสวนพึงอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง โปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ

ข้อ 4. พนักงานสอบสวนพึงพนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร เสียสละและอดทน

ข้อ 5. พนักงานสอบสวนพึงกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

ข้อ 6. พนักงานสอบสวนพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีน้ำใจ และเต็มใจให้บริการประชาชน

ข้อ 7. พนักงานสอบสวนพึงหมั่นศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา

ข้อ 8. พนักงานสอบสวนพึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

ในส่วนของมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้ปรากฏอยู่ในคำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ 5/2548 ซึ่งจะขอยกตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

1. ด้านคุณธรรม

- พึงตระหนักว่าตนมิได้มีหน้าที่เพียงดำเนินการเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมารับโทษตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่จะต้องปกป้อง ช่วยเหลือผู้บริสุทธิ์มิให้ต้องได้รับโทษด้วย

- พึงเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเคร่งครัด และไม่ปฏิบัติกรใดๆ ที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนและโดยไม่จำเป็น

2. ด้านจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

- พึงคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในชื่อเสียง เกียรติยศ ความเป็นอยู่ส่วนตัว เสรีภาพในเคหสถาน การสื่อสาร การนับถือศาสนา และการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ รวมถึงการปกป้องคุ้มครองประโยชน์สาธารณะด้วย

- พึงมีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน หากไม่สามารถให้บริการที่ประชาชนร้องขอได้ต้องแจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบทันทีพร้อมทั้งหาทางช่วยเหลือ หรือให้คำแนะนำตามสมควร มิใช่เพียงบอกปิด อ้างข้อขัดข้องทางระเบียบ ให้ออกคย หรือให้มาติดต่อใหม่เท่านั้น

- พึงกระทำแต่การอันสุจริต อีกทั้งจะต้องคัดค้านและต่อต้านการกระทำอันทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง

- พึงรักษาความลับที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่ การเปิดเผยข้อมูลและพยานหลักฐาน จะกระทำต่อเมื่อมีอำนาจหน้าที่และเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น และต้องระลึกเสมอว่า การเปิดเผยข้อมูลและพยานหลักฐานอาจเป็นอันตรายหรือเกิดความเสียหายแก่ผู้เกี่ยวข้อง

3. ด้านจริยธรรมในการสืบสวน สอบสวน

- พึงอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง เป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้และเสมอภาค ไม่ให้ความรู้สึกส่วนตัว ความเป็นญาติมิตรหรือศัตรู อามิส ผลประโยชน์ หรืออคติใดๆ มามีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติหน้าที่ การพิจารณา การสั่งการ หรือการมีความเห็นทางคดี รวมทั้งไม่ใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพสืบสวนไปในทางมิชอบ

- พึงระลึกเสมอว่าการสืบสวนสอบสวนจะต้องกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติโดยเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการแฝงตัว การเข้าไปในเคหสถาน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การตรวจค้น ทั้งต้องไม่เป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ชีวิตและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลโดยไม่มีเหตุอันควร

- พึงระลึกเสมอว่าในการเข้าจับกุมจะต้องแสดงตน และจะต้องปฏิบัติด้วยความละมุนละม่อม ไม่ใช้กำลังบังคับหรือใช้อาวุธโดยไม่จำเป็นอย่างเด็ดขาด เว้นแต่ผู้จะถูกจับ มีพฤติการณ์ขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หลบหนีหรือจะหลบหนี จึงจะใช้กำลังหรืออาวุธได้ตามความจำเป็นและสมควรแก่พฤติการณ์

- พึงระลึกเสมอว่าในการสอบปากคำผู้ต้องหาหรือพยาน จะต้องไม่ใช้กำลัง การข่มขู่ ทรมานหรือวิธีการใดๆ เพื่อบังคับให้ผู้นั้นให้การ

4. จริยธรรมต่อผู้เสียหาย พยาน และผู้ต้องหา

- พึงปฏิบัติต่อผู้เสียหายและพยานอย่างเสมอภาคปราศจากการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และดูแลให้ผู้เสียหาย พยานและครอบครัว ปลอดภัยจากการถูกคุกคาม ข่มขู่ หรือแค้น

- พึงตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องแจ้งข้อหาและสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบทันทีเมื่อมีการจับกุม โดยให้ระลึกเสมอว่า สิทธิของผู้ต้องหาที่มีตามรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะต้องจัดให้ผู้ต้องหาได้ใช้สิทธินั้นตามที่บัญญัติไว้

- พึ่งปฏิบัติต่อผู้ต้องหาด้วยความสุภาพ ไม่สันนิษฐานล่วงหน้าว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด ทั้งต้องไม่ปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำผิด
- พึ่งงดเว้นการนำตัวผู้ต้องหามาปรากฏตัวหรือให้ข่าวต่อสื่อมวลชน อันเป็นการแสดงว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด

5. จริยธรรมในการดำรงตน

- พึ่งละเว้นการคบหาหรือให้การสนับสนุนผู้กระทำผิดกฎหมาย หรือผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย อันอาจกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือหรือศรัทธาของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน และเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้
- พึ่งละเว้นการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งมีมูลค่าเกินปกติวิสัยที่วิญญูชนจะให้แก่กันโดยเสนหาจากผู้มาติดต่อราชการ หรือผู้ซึ่งอาจได้รับผลประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่นั้น หากได้รับไว้แล้วและทราบภายหลังว่าทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่รับไว้มีมูลค่าเกินปกติวิสัย ให้คืนเสียแก่ผู้ให้ทันที รวมทั้งต้องดูแลมิให้บุคคลในครอบครัวและบริวารปฏิบัติเช่นนั้น

ดังนั้น หากให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. มีอำนาจในการสอบสวนอย่างเช่น พนักงานสอบสวนตามแนวทางที่ได้นำเสนอไว้ ควรจะต้องกำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. ให้มีมาตรฐานเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง. จำต้องปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าวโดยเคร่งครัดและครบถ้วน เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมุ่งประสงค์จะปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคม